

Agenda – Y Pwyllgor Cyllid

Lleoliad: I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Lleoliad Allanol **Bethan Davies**
Dyddiad: Dydd Iau, 23 Mawrth 2017 Clerc y Pwyllgor
Amser: 10.00 0300 200 6372
SeneddCyllid@cynulliad.cymru

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

(10.00)

2 Papur(au) i'w nodi

(10.00)

Llythyr gan Ysgrifennydd Gwladol Cymru – Gweithredu Darpariaethau Cyllidol – 21 Chwefror 2017

(Tudalen 1)

3 Paratodau ar gyfer gweithredu datganoli cyllidol yng Nghymru:

Sesiwn dystiolaeth Swyddfa Archwilio Cymru

(10.00–11.00)

(Tudalennau 2 – 40)

Huw Vaughan Thomas – Archwilydd Cyffredinol Cymru

Mike Usher – Cyfarwyddwr ac Arweinydd Sector, Iechyd a Llywodraeth Ganolog, Swyddfa Archwilio Cymru

Richard Harries – Cyfarwyddwr, Archwilio Ariannol, Swyddfa Archwilio Cymru

Papur 1 – Adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru: Paratodau ar gyfer gweithredu datganoli cyllidol yng Nghymru

4 Gweithredu Darpariaethau Ariannol yn Neddf Cymru 2014: Sesiwn dystiolaeth gyda'r Gweinidog

(11.00–12.00)

(Tudalennau 41 – 79)

Mark Drakeford AC – Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol

Andrew Jeffreys – Cyfarwyddwr, Trysorlys, Llywodraeth Cymru

Dyfed Alsop – Cyfarwyddwr Cyflawni Awdurdod Cyllid Cymru, Llywodraeth Cymru

Cynulliad
Cenedlaethol
Cymru
National
Assembly for
Wales

Papur 2 – Yr ail adroddiad blynyddol gan Weinidogion Cymru ynghylch gweithredu Rhan 2 (Cyllid) o Ddeddf Cymru 2014

Papur 3 – Tystiolaeth gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol – 9 Mawrth 2017

5 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer y busnes a ganlyn:

(12.00)

gweddill y cyfarfod heddiw a'r cyfarfod cyfan ar 29 Mawrth

6 Gweithredu darpariaethau cyllidol: Trafod y dystiolaeth

(12.00–12.15)

7 Goblygiadau ariannol Bil yr Undebau Llafur (Cymru)

(12.15–12.25)

(Tudalennau 80 – 81)

Papur 4 – Llythyr oddi wrth Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol – Bil yr Undebau Llafur (Cymru) – 17 Mawrth 2017

Cinio (12.25–13.00)

8 Sesiwn ymgysylltu gydag Ysgol Basaleg

(13.30–14.30)

Rt Hon Alun Cairns MP
Secretary of State for Wales
Ysgrifennydd Gwladol Cymru

Gwydyr House | Tŷ Gwydyr
London | Llundain
SW1A 2NP

1 Caspian Point | 1 Pwynt Caspian
Cardiff | Caerdydd
CF10 4DQ

www.gov.uk/wales www.gov.uk/cymru

Simon Thomas AM
Chair, Finance Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

Ref: 11SOS 17

21^{fed} February 2017

Handwritten signature of Simon Thomas.

Thank you for your letter of 31 January again inviting me to give evidence to your Committee on the implementation of the fiscal provisions in the Wales Act 2014.

As you note, the implementation of the Wales Act 2014 is the joint responsibility of the UK Government and the Welsh Government. Equally the Fiscal Framework which was published in December is a joint agreement between the UK Government and the Welsh Government on the future funding arrangements for Wales. I think it would be appropriate that your committee formally scrutinises the Cabinet Secretary for Finance and Local Government in relation to these matters given the respective lines of accountability.

Whilst pressures on my diary do not allow me to attend a formal evidence session, I would like to repeat my offer to meet committee members on an individual basis to discuss any particular concerns relevant to your inquiry.

Handwritten signature of Alun Cairns.

Handwritten signature of Alun Cairns.

Rt Hon Alun Cairns MP
Secretary of State for Wales
Ysgrifennydd Gwladol Cymru

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Paratoadau ar gyfer gweithredu datganoli cyllidol yng Nghymru

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Rwyf wedi paratoi a chyhoeddi'r adroddiad hwn yn unol â
Deddf Llywodraeth Cymru 1998 a 2006.

Roedd tîm astudiaeth Swyddfa Archwilio Cymru yn cynnwys
Matthew Coe, Gareth Lucey, Ben Robertson a Deborah Woods
o dan gyfarwyddyd Richard Harries.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol o'r Cynulliad Cenedlaethol ac o lywodraeth. Mae'n archwilio ac yn ardystio cyfrifon Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus sy'n gysylltiedig â hi ac a noddir ganddi, gan gynnwys cyrff y GIG. Mae ganddo'r pŵer i gyflwyno adroddiadau i'r Cynulliad Cenedlaethol ar ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y defnydd a wna'r sefydliadau hynny o'u hadnoddau wrth gyflawni eu swyddogaethau, a sut y gallent wella'r defnydd hwnnw.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, mae'n cynnal astudiaethau gwerth am arian mewn llywodraeth leol ac yn arolygu cydymffurfiaeth gydag anghenion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sydd yn fwrdd statudol wedi'i sefydlu ar gyfer y nod hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2016

Cewch aildefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys y logos) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng. Os byddwch yn ei aildefnyddio, rhaid i chi ei aildefnyddio'n gywir ac nid mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru a rhaid rhoi teitl y cyhoeddiad hwn. Lle nodwyd deunydd hawlfraint unrhyw drydydd parti bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei aildefnyddio.

Am fwy o wybodaeth, neu os ydych angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau mewn ffurf ac/neu iaith wahanol, cysylltwch â ni drwy ffonio 029 2032 0500 neu drwy e-bostio post@archwilio.cymru. Rydym yn croesawu galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Gallwch ysgrifennu atom hefyd, yn Gymraeg neu'n Saesneg, a byddwn yn ymateb yn yr iaith rydych chi wedi ei defnyddio. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

This document is also available in English.

Cynnwys

	Crynodeb	4
	Maes ffocws allweddol hyd at fis Ebrill 2018	7
1	Mae'r agenda diwygio cyllidol wedi'i strwythuro'n dda, mae ganddi adnoddau priodol ac mae'n gwneud cynnydd da ar y cyfan	9
	Mae strwythur cadarn ar gyfer llywodraethu'r agenda diwygio cyllidol sydd wedi esblygu'n briodol dros amser i adlewyrchu amgylchiadau newidiol	10
	Mae gan y gwaith o gyflwyno diwygio cyllidol ddigon o adnoddau ar hyn o bryd, â staff profiadol sy'n meddu ar sgiliau priodol, ond mae angen adolygu'r adnoddau a chwmpas swyddogaethau Trysorlys Cymru yn y dyfodol yn barhaol	12
	Mae Llywodraeth Cymru wedi gwneud cynnydd da hyd yma i ddatblygu'r fframweithiau deddfwriaethol a chyllidol ar gyfer trefniadau trethi datganoledig	13
	Mae Llywodraeth Cymru yn ymgysylltu'n helaeth ac yn effeithiol ag ystod eang o randdeiliaid mewnol ac allanol	16
2	Mae Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru wedi'i strwythuro a'i staffio'n dda, er y bydd angen rheoli'r broses o gyflawni'r holl brosiectau yn ofalus yn y misoedd i ddod	18
	Mae strwythur llywodraethu ac adrodd clir i reoli'r gwaith o sefydlu Awdurdod Refeniw Cymru a'i swyddogaethau	19
	Er bod Llywodraeth Cymru yn amcangyfrif bod cost yr adnoddau i sefydlu Awdurdod Refeniw Cymru yn parhau i fod yn unol â'u hamcangyfrifon cyhoeddedig cychwynnol, her allweddol fydd sicrhau bod yr adnoddau cywir ar gael ar yr adeg gywir	21
	Er gwaethaf rhai newidiadau i'r amserlenni cychwynnol, mae'r gwaith o gyflawni Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru yn mynd rhagddo'n dda, ond mae angen i gynlluniau manwl ar gyfer cyflawni gael eu cwblhau a'u cymeradwyo	22
	Atodiadau	
	Atodiad 1 – Dulliau	26

Crynodeb

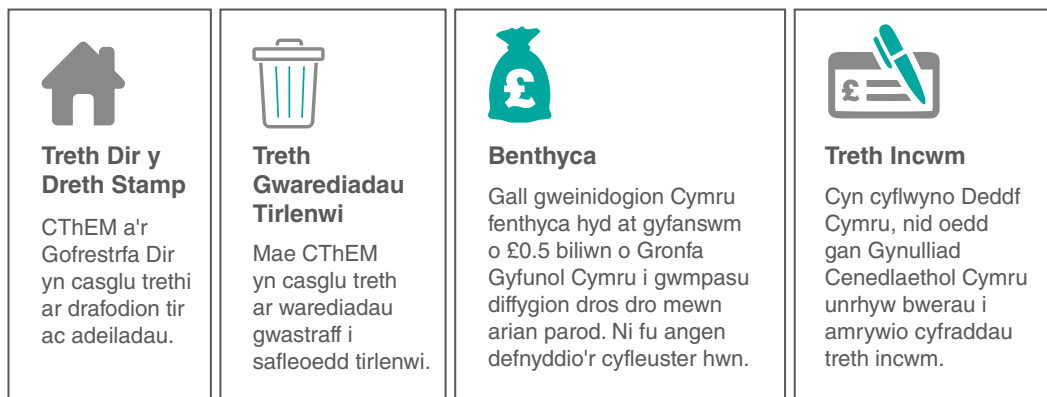
- 1 Mae datganoli cyllidol yn cyfeirio at drosglwyddo pwerau trethiant a benthyca o Lywodraeth y DU i Gynulliad Cynulliad Cenedlaethol Cymru (y Cynulliad Cenedlaethol) a Gweinidogion Cymru. O 1 Ebrill 2018, ac am y tro cyntaf ers dros 800 mlynedd, bydd Cymru yn gyfrifol am godi elfen o'i refeniw treth ei hun. Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn ystyried goblygiadau'r datganoli cyllidol hwn ers 2013 fel rhan o'i agenda diwygio cyllidol.
- 2 Datganolodd **Deddf Cymru (2014)** rai pwerau trethiant a benthyca o Lywodraeth a Senedd y DU i Lywodraeth Cymru a'r Cynulliad Cenedlaethol. Mae'r Ddeddf yn grymuso'r Cynulliad Cenedlaethol i ddeddfu ynglŷn â threthi wrth brynu neu lesio tir ac adeiladau a gwaredu gwastraff i safleoedd tirlenwi am y tro cyntaf. Mae hefyd yn paratoi'r ffordd ar gyfer datganoli elfen o bwerau codi treth incwm i'r Cynulliad Cenedlaethol yn y dyfodol, yn ymestyn yr amgylchiadau lle y gall Gweinidogion Cymru fenthyca yn y byrdymor i reoli cyllideb Llywodraeth Cymru, ac yn rhoi pwerau newydd i Weinidogion Cymru fenthyca ar gyfer gwariant cyfalaf. Mae **Arddangosyn 1** yn nodi'r newidiadau penodol i'r amgylchedd ariannol yng Nghymru.
- 3 Dilynwyd Deddf Cymru 2014 gan **Ddeddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) 2016**, y cytunwyd arni'n unfrydol gan y Cynulliad Cenedlaethol ar 8 Mawrth 2016 ac a gafodd Gydsyniad Brenhinol ym mis Ebrill 2016. Mae'r Ddeddf yn gosod y seiliau ar gyfer cyfundrefn dreth ddatganoledig Cymru, gan gynnwys sefydlu Awdurdod Refeniw Cymru. Bydd hon yn Adran Anweinidogol newydd o'r Llywodraeth. Mae hyn yn golygu, er y bydd Gweinidogion Cymru yn pennu'r fframwaith polisi ac yn darparu cyfeiriad strategol, na fydd Gweinidogion na'r Cynulliad yn ymyrryd yn y penderfyniadau trethiant o ddydd i ddydd yn ymwneud â rheoli a chasglu trethi datganoledig.
- 4 Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn datblygu deddfwriaeth benodol ar gyfer dwy dreth ddatganoledig newydd; **Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi** i ddisodli Treth Dir y Dreth Stamp a Threth Dirlenwi'r DU.
- 5 Ym mis Medi 2015, ysgrifennodd Archwilydd Cyffredinol Cymru at Gadeirydd y Pwyllgor Cyllid yn nodi ei fwriad i gyflwyno adroddiad cynnydd ar hynt paratodau Llywodraeth Cymru i weithredu datganoli cyllidol yng Nghymru. Cynhaliwyd yr adolygiad cyntaf ym mis Hydref 2016 a cheisiodd ateb y cwestiwn 'A yw Llywodraeth Cymru mewn sefyllfa dda i weithredu datganoli cyllidol yn llwyddiannus yng Nghymru erbyn 1 Ebrill 2018?'. Mae **Atodiad 1** yn rhoi rhagor o fanylion am gwmpas ein gwaith a'n dulliau archwilio.
- 6 Mae'r adroddiad hwn yn edrych yn gyntaf ar ddull cyffredinol Llywodraeth Cymru o ymdrin â'r datganoli cyllidol cyffredinol gan gynnwys gwaith ei swyddogaethau yn Nhrysorlys Cymru; ac yn ail ar waith penodol hyd yma ar gyfer sefydlu Awdurdod Refeniw Cymru. I raddau helaeth, mae'r agenda datganoli cyllidol gyffredinol ar ddiwedd ei cham cynllunio ac ar fin symud i'r cam cyflawni. Gan fod y gwaith allweddol yn dal i fynd rhagddynt, gan gynnwys y systemau casglu treth, y fframwaith cyllidol ar gyfer addasiadau i gyllid y DU, a rhagolygon manwl sy'n ofynnol i ategu'r fframwaith cyllidol hwnnw, caiff y trefniadau ynghylch y meysydd hyn eu cwmpasu'n fanylach mewn ail adolygiad y mae'r Archwilydd Cyffredinol yn bwriadu ei gynnal yn ystod hydref 2017.

Tudalen y pecyn 5

- 4 Paratodau ar gyfer gweithredu datganoli cyllidol yng Nghymru

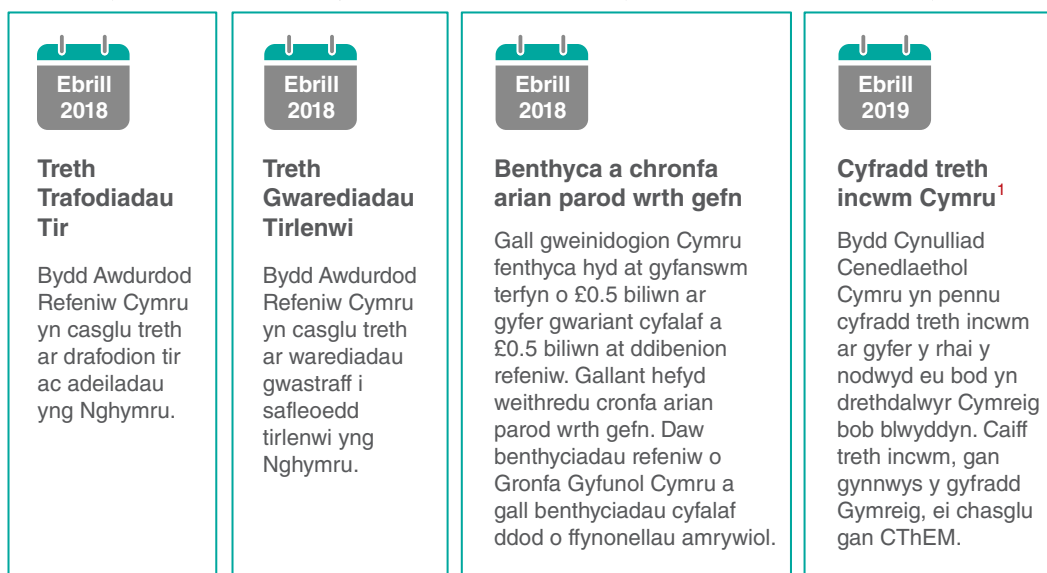
Arddangosyn 1 – Newidiadau i'r gyfundrefn dreth yng Nghymru yn deillio o Ddeddf Cymru 2014

Ynghynt

Deddf Cymru 2014

Wedyn

¹ Nid yw dyddiad ar gyfer datganoli treth incwm wedi'i bennu eto. Ebrill 2019 yw'r dyddiad cynharaf sy'n bosibl, gan ei gymryd yn ganiataol y ceir Cydsyniad Brenhinol ar gyfer Bil Cymru yn gynnar yn 2017.

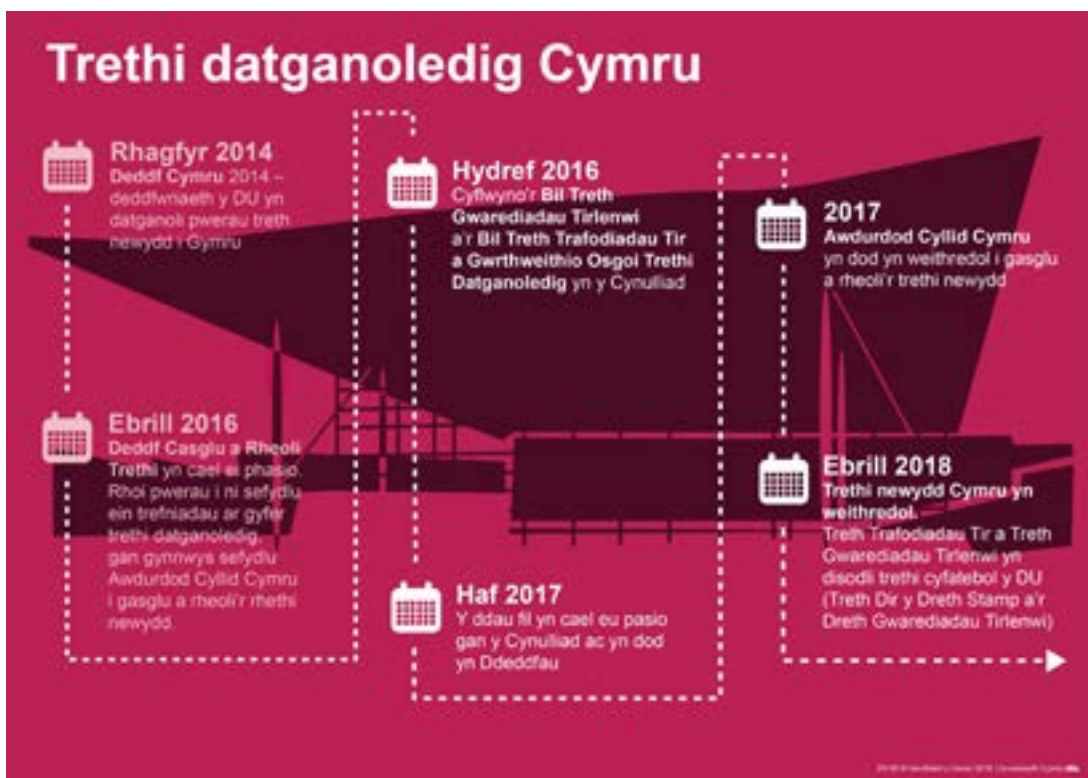
Tudalen y pecyn 6

- 7 **Daethom i'r casgliad bod Llywodraeth Cymru yn paratoi'n dda i ymgymryd â'i chyfrifoldebau o ran datganoli cyllidol, gan gynnwys sefydlu Awdurdod Refeniw Cymru erbyn dyddiad dechrau mis Ebrill 2018, er bod heriau sylweddol o hyd wrth geisio rhoi cynlluniau manwl ar waith a chyflawni prosiectau allweddol.** Mae'r prif ffocws a'r heriau yn y flwyddyn i ddod yn canolbwyntio ar gytuno ar y fframweithiau cyllidol a deddfwriaethol â rhanddeiliaid allweddol gan gynnwys Llywodraeth y DU; sicrhau bod cynlluniau manwl ar gyfer sefydlu Awdurdod Refeniw Cymru ar waith; a rheoli'r broses o gyflawni'r rhaglen a'r prosiectau yn ofalus iawn. Mae'r paragraffau canlynol yn rhoi trosolwg byr o'n canfyddiadau allweddol.
- 8 **Mae'r agenda diwygio cyllidol wedi'i strwythuro'n dda, mae ganddi adnoddau priodol ac mae'n gwneud cynnydd da ar y cyfan.** Mae strwythur cadarn ar gyfer llywodraethu'r agenda diwygio cyllidol sydd wedi esblygu'n briodol dros amser i adlewyrchu amgylchiadau newidiol. Mae gan y gwaith o gyflwyno diwygio cyllidol ddigon o adnoddau ar hyn o bryd, â staff profiadol sy'n meddu ar sgiliau priodol, ond mae angen adolygu'r adnoddau a chwmpas swyddogaethau Trysorlys Cymru yn y dyfodol yn barhaol. Mae Llywodraeth Cymru wedi gwneud cynnydd da hyd yma i ddatblygu'r fframweithiau deddfwriaethol a chyllidol ar gyfer trefniadau trethi datganoledig. Mae Llywodraeth Cymru yn ymgysylltu'n helaeth ac yn effeithiol ag ystod eang o randdeiliaid mewnol ac allanol.
- 9 **Mae Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru wedi'i strwythuro a'i staffio'n dda, er y bydd angen rheoli'r broses o gyflawni'r holl brosiectau yn ofalus yn y misoedd i ddod.** Mae strwythur llywodraethu ac adrodd clir i reoli'r gwaith o sefydlu Awdurdod Refeniw Cymru a'i swyddogaethau. Er bod Llywodraeth Cymru yn amcangyfrif bod cost yr adnoddau i sefydlu Awdurdod Refeniw Cymru yn parhau i fod yn unol â'u hamcangyfrifon cyhoeddedig cychwynnol, her allweddol fydd sicrhau bod yr adnoddau cywir ar gael ar yr adeg gywir. Er gwaethaf rhai newidiadau i'r amserlenni cychwynnol, mae'r gwaith o gyflawni Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru yn mynd rhagddo'n dda, ond mae angen i gynlluniau manwl ar gyfer cyflawni gael eu cwblhau a'u cymeradwyo.

Maes ffocws allweddol hyd at fis Ebrill 2018

- 10 Mae Llywodraeth Cymru wedi datblygu amserlen hollbwysig wedi'i diffinio'n dda ar gyfer datganoli trethi i Gymru a cheir crynhoad yn **Arddangosyn 2** isod.

Arddangosyn 2 – Amserlen gryno ar gyfer trethi datganoledig yng Nghymru

Hawlfraint: Llywodraeth Cymru

- 11 Er mwn cyflawni cerrig milltir allweddol yr amserlen hollbwysig hon, mae Llywodraeth Cymru, drwy'r byrddau rhaglen a phrosiectau amrywiol, wrthi'n cwblhau ei chynlluniau cyflawni manwl. Ein hargymhelliad allweddol yw y dylid cwblhau'r broses hon cyn gynted â phosibl er mwyn caniatáu i fyrdau a grwpiau'r rhaglen symud i'r cam cyflawni yn 2017.

Tudalen y pecyn 8

Paratodau ar gyfer gweithredu datganoli cyllidol yng Nghymru

- 12 Mae'r meysydd penodol y mae angen i'r cynlluniau cyflawni manwl hyn ymdrin â nhw fel a ganlyn:
- a O gofio bod y biliau ar gyfer y trethi penodol yn mynd drwy'r broses ddeddfwriaethol, bydd angen i Lywodraeth Cymru sicrhau yr adlewyrchir effaith unrhyw welliannau i'r biliau hyn yng nghynlluniau a phrosesau manwl y prosiectau.
 - b Bydd heriau'n codi o ran cytuno ar fframwaith cyllidol amserol gan daro cydbwysedd rhwng paratoi rhagolygon mor hwyr â phosibl er mwyn sicrhau cywirdeb, a chaniatáu digon o amser i'r Cynulliad Cenedlaethol graffu ar gyllideb 2018-19.
 - c Mae angen i Lywodraeth Cymru sicrhau ei bod yn parhau i adolygu pa rai o swyddogaethau Trysorlys Cymru sydd eu hangen arni mewn perthynas â datganoli cyllidol, yn enwedig gallu a nifer y staff i gyflawni'r rolau hyn hyd at 1 Ebrill 2018 a thu hwnt.
 - ch Bydd angen dull manwl ac agos o ymgysylltu wrth i'r rhaglen fynd drwy'r cam cyflawni ac agosáu at y dyddiad gweithredu sef 1 Ebrill 2018, gan gynnwys yr angen i godi ymwybyddiaeth o'r newidiadau i'r gyfundrefn dreth yng Nghymru ymhlith y cyhoedd yn fwy cyffredinol.
 - d Mae angen i sail statudol a fframweithiau llywodraethu ac atebolrwydd Awdurdod Refeniw Cymru gael eu diffinio'n glir a sicrhau bod pob un o'i randdeiliaid allweddol yn eu deall o'r dechrau.
 - dd Mae angen i'r Rhaglen Weithredu gymeradwyo cynlluniau prosiectau sylfaenol yn ffurfiol cyn gynted â phosibl er mwyn i bob prosiect gyflawni ei amcanion yn gyflym. Bydd angen llywodraethu, rheoli a monitro'r rhaglen yn ofalus iawn wrth iddi ddatblygu dros y misoedd i ddod.
 - e Mae angen datblygu cyllidebau manylach yn awr er mwyn sicrhau bod Awdurdod Refeniw Cymru yn cael ei sefydlu ar amser, yn unol â'r gost a gyda phobl sy'n meddu ar y sgiliau cywir.

Tudalen y pecyn 9

Rhan 1

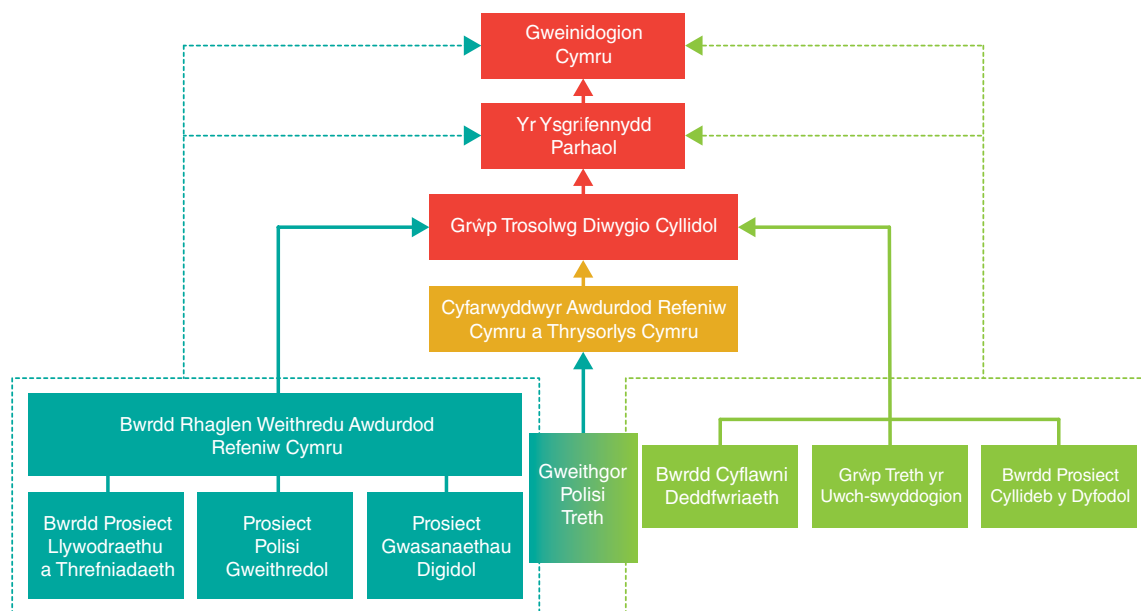
Mae'r agenda diwygio cyllidol wedi'i strwythuro'n dda, mae ganddi adnoddau priodol ac mae'n gwneud cynnydd da ar y cyfan

Mae strwythur cadarn ar gyfer llywodraethu'r agenda diwygio cyllidol sydd wedi esblygu'n briodol dros amser i adlewyrchu amgylchiadau newidiol

- 1.1 Sefydlodd Llywodraeth Cymru agenda diwygio cyllidol yn 2013 i weithredu gofynion amrywiol Deddf Cymru 2014. Datblygwyd y strwythur hwn wrth i fanylion, anghenion ac amgylchiadau gweithredu'r Ddeddf ddod yn gliriach. Dangosir strwythur yr agenda diwygio cyllidol yn ystod Hydref 2016 yn **Arddangosyn 3** ac mae'n nodi dwy brif ran i'r agenda diwygio cyllidol. Rydym yn ymwybodol bod newidiadau pellach yn yr arfaeth yn y misoedd i ddod wrth i'r agenda diwygio cyllidol barhau i esblygu.
- 1.2 Mae Bwrdd Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru yn goruchwyllo prosiectau sy'n ceisio sefydlu Awdurdod Refeniw Cymru a sicrhau ei fod yn rhedeg yn ddiraffferth. Mae Trysorlys Cymru, fel rhan o Lywodraeth Cymru, yn goruchwyllo'r Bwrdd Cyflawni Deddfwriaethol, Grŵp Trethi'r Uwch Swyddogion a Bwrdd Prosiect Cyllideb y Dyfodol. Rheolir Prosiect y Gyllideb yn y dyfodol o fewn yr Adran Gyllid, er ei fod yn rhan o'r agenda diwygio cyllidol.

Arddangosyn 3 – Agenda Diwygio Cyllidol - Llywodraethu, adrodd ac atebolrwydd

- 1.3 Sefydlwyd Rhaglen Weithredu Trysorlys Cymru yn wreiddiol ym mis Tachwedd 2013 i reoli a chyflawni'r newidiadau i'r pwerau cyllidol a orfodir gan Deddf Cymru 2014. Yn dilyn adolygiad sicrwydd annibynnol ym mis Tachwedd 2015, caewyd Rhaglen Weithredu Trysorlys Cymru a defnyddiwyd strwythur rhaglen ffurfiol wrth sefydlu Awdurdod Refeniw Cymru. Darparodd hyn ddull cynnar o wahanu gwaith Trysorlys Cymru yn y dyfodol (deddfwriaeth, polisi treth, y Gyllideb, benthyca ac ati) oddi wrth Awdurdod Refeniw Cymru yn y dyfodol.
- 1.4 Goruchwylir gwaith Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru a Thrysorlys Cymru gan y Grŵp Trosolwg Diwygio Cyllidol (y Grŵp Trosolwg) sy'n ystyried ac yn rhoi cyngor ar effaith ehangach diwygio cyllidol yng Nghymru. Mae'r Grŵp Trosolwg yn anelu at sicrhau dull cydlynol o gynllunio a chyflawni, yn darparu sicrwydd strategol ar benderfyniadau newid yn y dyfodol, ac yn monitro cynnydd gan Raglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru a Thrysorlys Cymru. Mae'r diagram yn [Arddangosyn 3](#) yn dangos hyn.
- 1.5 Mae'r Grŵp Trosolwg yn cael adroddiadau cynnydd lefel uchel gan Gyfarwyddwr Gweithredu Awdurdod Refeniw Cymru a Chyfarwyddwr Trysorlys Cymru ac mae'n monitro camau gweithredu sy'n deillio o'r adolygiadau sicrwydd blaenorol. Mae'r byrddau a'r grwpiau ffurfiol yn cyfarfod yn rheolaidd, mae ganddynt gylch gorchwyl ac maent yn cael adroddiadau cynnydd safonol gan y prosiectau unigol ym mhob cyfarfod, gan gynnwys adolygu a lliniaru risgiau allweddol. Yna, rheolir y gweithrediadau a'r broses gyflawni o ddydd i ddydd gan y prosiectau amrywiol gan ddefnyddio gweithdrefnau rheoli rhaglen a phrosiectau sefydledig Llywodraeth Cymru.
- 1.6 Mae'r Grŵp Trosolwg yn elwa ar gyfraniad uwch swyddogion Llywodraeth Cymru, ac fe'i cadeirir gan y Dirprwy Ysgrifennydd Parhaol dros yr Economi, Sgiliau a Chyfoeth Naturiol. Hefyd, cynigir safbwynt ehangach gan aelod allanol o'r Grŵp Trosolwg sydd â phrofiad o gyflawni rhaglenni newid y tu allan i Lywodraeth Cymru. Yn fwy cyffredinol, mae diwylliant o groesawu her ac ymgysylltiad allanol, gyda chynrychiolaeth allanol ar bob bwrdd rhaglen a strategaeth ymgysylltu eang ei chwmpas.
- 1.7 Y consensws o'n cyfweiliadau â staff Llywodraeth Cymru a rhanddeiliaid allanol yw bod trefniadau llywodraethu cyfredol yn gweithio'n dda ac yn ei gwneud yn bosibl i ddiwygiadau cyllidol gael eu rhoi ar waith mewn ffordd amserol ac effeithiol. O'n gwaith, byddem yn cytuno bod y strwythurau llywodraethu ar gyfer yr agenda diwygio cyllidol gyffredinol wedi'u cyfleu'n glir, eu deall yn dda a'u bod wedi esblygu'n briodol i ddiwallu anghenion newidiol.

Mae gan y gwaith o gyflwyno diwygio cyllidol ddigon o adnoddau ar hyn o bryd, â staff profiadol sy'n meddu ar sgiliau priodol, ond mae angen adolygu'r adnoddau a chwmpas swyddogaethau Trysorlys Cymru yn y dyfodol yn barhaol

- 1.8 Mae Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru, Trysorlys Cymru a phob un o'r prosiectau a gyfansoddwyd yn ffurfiol wedi penodi uwch swyddogion cyfrifol, y mae gan bob un ohonynt gefndir a phrofiad helaeth yn y maes penodol hwnnw. Er mai rôl lawn amser yw swydd Cyfarwyddwr Gweithredu Awdurdod Refeniw Cymru, nid yw hynny'n wir ar gyfer y mwyafrif o'r swyddogion prosiect ac maent yn rheoli eu hamser ar draws nifer o swyddogaethau o fewn Llywodraeth Cymru. Ar lefel prosiect unigol, chwiliwyd am sgiliau priodol drwy hysbysebu swyddi yn fewnol ac asesu addasrwydd ymgeiswyr ar sail gystadleuol, yn hytrach na neilltuo rolau o'r fath i'r staff oedd ar gael.
- 1.9 Hyd yma, talwyd am y gwaith diwygio cyllidol o gyllidebau presennol Llywodraeth Cymru ar gyfer costau staff a gwasanaethau canolog eraill. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi costau amcangyfrifedig ar gyfer sefydlu a gweithredu Awdurdod Refeniw Cymru ond nid yw wedi nodi'r costau ar gyfer swyddogaethau Trysorlys Cymru ar wahân, y gellir eu priodoli'n uniongyrchol i'r agenda diwygio cyllidol.
- 1.10 Fodd bynnag, wrth i'r agenda diwygio cyllidol symud i'r cam cyflawni, bydd angen bod yn fwy eglur o ran costau sicrhau bod gan Awdurdod Refeniw Cymru ddigon o adnoddau ac arweinyddiaeth addas i weithredu hyd braich oddi wrth Lywodraeth Cymru cyn 1 Ebrill 2018⁷. Trafodir y mater hwn yn fanylach yn [Rhan 2](#). Ochr yn ochr â hyn, yr her i Lywodraeth Cymru yw sicrhau ei bod yn adolygu'r cwmpas, gallu'r staff presennol, a'r adnoddau yn barhaol i gyflawni swyddogaethau Trysorlys Cymru hyd at 1 Ebrill 2018 a thu hwnt.

Mae Llywodraeth Cymru wedi gwneud cynnydd da hyd yma i ddatblygu'r fframweithiau deddfwriaethol a chyllidol ar gyfer trefniadau trethi datganoledig

1.11 Mae Llywodraeth Cymru yn datblygu'r fframwaith deddfwriaethol i sefydlu'r trefniadau trethi datganoledig a nodir yn Neddf Cymru 2014 y DU.

1.12 Mae tri darn ychwanegol o ddeddfwriaeth sylfaenol ar gyfer Cymru:

Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru)

Yn sefydlu seiliau'r gyfundrefn dreth yng Nghymru. Mae hyn yn cynnwys y trefniadau ar gyfer casglu a rheoli'r trethi datganoledig newydd, a chreu Awdurdod Refeniw Cymru.

Cyflwynwyd i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ym mis Gorffennaf 2015. Derbyniwyd Cydsyniad Brenhinol ym mis Ebrill 2016.

Bil Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru)

Bydd hyn yn caniatáu i Awdurdod Refeniw Cymru gasglu trethi ar drafodiadau tir ac adeiladau, fel prynu tŷ, ac mae'n rhoi pwerau i'r Awdurdod Refeniw Cymru weithredu ar wrthweithio osgoi trethi datganoledig.

Cyflwynwyd i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ym mis Medi 2016. Disgwylir Cydsyniad Brenhinol erbyn haf 2017.

Bil Treth Gwarediadau Tirlenwi

Bydd hyn yn caniatáu i Awdurdod Refeniw Cymru gasglu'r trethi ar waredu gwastraff i safleoedd tirlenwi, a gorfodi cydymffurfiaeth â'r ddeddfwriaeth hon.

Bwriedir cyflwyno hyn i Gynulliad Cenedlaethol Cymru yn ystod hydref 2016. Disgwylir Cydsyniad Brenhinol erbyn haf 2017.

1.13 Dechreuodd Llywodraeth Cymru gynllunio yn 2013 ar gyfer datganoli'r trethi hyn a'r ddeddfwriaeth sy'n ofynnol. Yn dilyn proses helaeth o ymgysylltu â rhanddeiliaid, gan gynnwys Llywodraeth yr Alban, mae Cymru wedi mabwysiadu dull gwahanol o amseru'r ddeddfwriaeth ar gyfer hyn. Yn yr Alban, ystyriwyd y ddeddfwriaeth ar gyfer y trethi datganoledig yn gyntaf, a derbyniodd Deddf Cyllid yr Alban a Phwerau Treth Gydsyniad Brenhinol ym mis Medi 2014, ar ôl deddfwriaeth y trethi datganoledig. Drwy ystyried Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) cyn y biliau trethi datganoledig, mae swyddogion Llywodraeth Cymru wedi cael y budd o ddarparu cyfnod hwy o fwy na 24 mis (o gymharu â chwe mis yn yr Alban) i weithredu Awdurdod Refeniw Cymru a'i swyddogaethau.

1.14 Cred Llywodraeth Cymru y dylai ei dull deddfwriaethol leihau nifer y gwelliannau i'r ddeddfwriaeth sylfaenol, a lleihau'r angen am is-ddeddfwriaeth ddilynol. Ymhlith pethau eraill, bydd angen is-ddeddfwriaeth er mwyn rhoi pwerau troseddol statudol i Awdurdod Refeniw Cymru, a chaniatáu i weinidogion Cymru amrywio cyfraddau a bandiau treth ar fyr rybudd gan gymeradwyo unrhyw amrywiadau parhaol a wneir gan y Cynulliad Cenedlaethol wedi hynny.

1.15 O gofio bod y biliau ar gyfer y trethi penodol yn mynd drwy'r broses ddeddfwriaethol, yr her i Lywodraeth Cymru fydd sicrhau bod effaith unrhyw welliannau i'r biliau hyn yn cael eu hadlewyrchu yn y cynlluniau a'r prosesau manwl ar gyfer y prosiectau.

- 1.16 Bydd y gyfundrefn trethi ddatganoledig yn gweithredu hefyd o fewn fframwaith cyllidol, yn ogystal â'r fframwaith deddfwriaethol a amlinellir uchod. Mae Llywodraeth Cymru wrthi'n trafod y fframwaith cyllidol hwn gyda Thrysorlys EM ac yn disgwyl cwblhau'r gwaith hwn ym mis Ionawr 2017, ar y cyd â hynt Bil Cymru drwy'r Senedd yn cynnig datganoli pwerau a chyfrifoldebau pellach i Gymru. Deallwn fod trafodaethau rhwng Llywodraeth Cymru a Thrysorlys EM wedi bod yn gadarnhaol. Mae rhannu dadansoddiadau data a briffiadau ar effaith gyllidol y cytunwyd arnynt ar y cyd i weinidogion Cymru a gweinidogion y DU wedi helpu i osgoi anghytundebau ynghylch effaith gyllidol debygol y newidiadau eraill. Bydd y fframwaith cyllidol sy'n cael ei drafod yn cwmpasu'r agweddau canlynol:

Yr addasiad grant bloc

Mae Lywodraeth y DU yn darparu grant bloc o gyllid gan i'r Cynulliad Cenedlaethol, sydd yn ei dro yn ariannu Llywodraeth Cymru. Bydd dull cytûn o gyfrifo'r lleihad yn y grant bloc hwn yn 2018-19 i adlewyrchu'r referniw a ragwelir o drethi a gesglir yng Nghymru. Mae'r dull o gyfrifo'r lleihad yn y grant bloc mewn blynyddoedd dilynol yn dal i fod yn destun negodi rhwng Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru. Mae hyn yn cynyddu'r risg gynhenid i gyllid blynyddol cyffredinol Llywodraeth Cymru, oherwydd, er bod y grant bloc yn swm sefydlog hysbys, mae referniw treth yn ei hanfod yn ansicr a gall fod yn uwch neu'n is na'r hyn a ragwelwyd.

Pwerau benthycu

Bydd gan weinidogion Cymru yr awdurdod i fenthycu am y tro cyntaf - hyd at gyfanswm terfyn o £500 miliwn ar gyfer prosiectau cyfalaf a hyd at £500 miliwn at ddibenion referniw. Bydd y benthyciad referniw yn cwmpasu unrhyw ddiffyg sy'n deillio o'r ffaith bod referniw treth yn is na'r hyn a ragwelwyd neu ei fod yn dod i mewn yn arafach na'r disgwyl.

Cronfa ariannol

Bydd cronfa ariannol wrth gefn yn galluogi Llywodraeth Cymru i gario derbyniadau treth dros ben ymlaen y tu hwnt i ddiwedd y cyfnod derbyn, gan ei gwneud yn haws rheoli referniw treth sy'n fwy na'r rhagolygon neu sy'n dod i mewn yn gynt na'r disgwyl. Gall y gronfa newydd wrth gefn hefyd ddisodli'r trefniadau cyfnewid cyllideb presennol ar gyfer cario cyllidebau nas gwariwyd ymlaen o un flwyddyn i'r nesaf.

Addasiadau gwneud iawn am

Er mwyn gwneud iawn am sefyllfaoedd lle bydd penderfyniadau cyllido mewn un wlad yn effeithio'n uniongyrchol ar referniw neu wariant cyhoeddus mewn mannau eraill yn y DU.

Rhagolygon referniw

Bydd cael system ragweld gadarn ar waith yn hollbwysig wrth bennu cyllideb Llywodraeth Cymru bob blwyddyn (er y dylai'r pwerau benthycu a'r cronfeydd ariannol wrth gefn liniaru canlyniadau ariannol unrhyw amrywiannau).

Tudalen y pecyn 15

- 1.17 Cefnogir y negodiadau parhaus ar y fframwaith cyllidol gan y tîm Strategaeth Gyllidol yn Nhrysorlys Cymru, gan weithio'n agos gyda thimau sy'n gyfrifol am ragolygon ariannol a chyllidebu a Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru. Sefydlwyd cydberthnasau gwaith hefyd â ffynonellau hyddysg eraill ar ddatganoli cyllidol, gan gynnwys Canolfan Llywodraethiant Cymru ym Mhrifysgol Caerdydd.
- 1.18 Mae Gweinidogion Cymru wrthi'n ystyried opsiynau ar gyfer corff cyllidol annibynnol yng Nghymru i roi sicrwydd annibynnol a throsolwg o ragolygon refeniw treth ar wahân i'r rhai a gyhoeddir gan Lywodraeth Cymru. Gallai hyn fod yn drefniant tebyg i'r Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol yn y DU, a'r Scottish Fiscal Commission yn yr Alban, ond byddai angen iddo fod yn gymesur â maint y gwaith dan sylw yng Nghymru.
- 1.19 Bydd yn hollbwysig bod gan Lywodraeth Cymru fynediad amserol i ddata a dulliau rhagweld dibynadwy a sail dda iddynt ar gyfer refeniw trethi datganoledig er mwyn iddi gynllunio ei chyllideb yn effeithiol a chynnig cyfraddau a bandiau treth. Mae Trysorlys Cymru yn datblygu dulliau rhagweld ar gyfer y ddwy dreth ddatganoledig gan ddefnyddio data hanesyddol manwl a dienw a gafwyd gan CThEM a dulliau tebyg i'r rhai a ddefnyddir gan Lywodraeth yr Alban a Thrysorlys EM. Bydd proses sicrwydd ansawdd hefyd yn dechrau yn gynnar yn 2017 er mwyn helpu i sicrhau bod y fethodoleg rhagweld yn gadarn. Serch hynny, mae trethi sy'n seiliedig ar werthiannau eiddo fel LTT yn anodd i'w rhagweld yn gywir oherwydd y ddibyniaeth ar ragfynegiadau o brisiau eiddo preswyl a masnachol a'r swm blynyddol o werthiannau a phrydlesau, y mae'r ddau ohonynt yn anwadal iawn ac yn dueddol o fod yn agored i dueddiadau economaidd ehangach. Yn yr un modd, mae rhagweld trethi fel LDT yn fwy anodd oherwydd y data treth dirlenwi cyfyngedig sydd ar gael ar hyn o bryd i Gymru, a niferoedd gostyngol o weithredwyr safleoedd tirlenwi wrth i safleoedd gau, ond mae cyfraddau ailgylchu gwastraff yn parhau i wella ledled Cymru a dulliau gwaredu gwastraff eraill fel llosgyddion yn cael eu datblygu.
- 1.20 Bydd angen rhagolygon neu dybiaethau rhagweld ar Lywodraeth Cymru ynghylch refeniw treth datganoledig er mwyn llywio ei chyflwyniad cyllidebol ar gyfer 2018-19 i'r Cynulliad Cenedlaethol yn ystod hydref 2017. Mae Llywodraeth Cymru wrthi'n adolygu ei phroses gyllidebol i fynd i'r afael ag argymhellion Pwyllgor Cyllid y Cynulliad Cenedlaethol, a oedd wedi gofyn am fwy o amser i'r Cynulliad graffu ar y gyllideb cyn cymeradwyo.
- 1.21 Bydd heriau'n codi o ran cytuno ar fframwaith cyllidol amserol gan daro cydbwysedd rhwng paratoi rhagolygon mor hwyr â phosibl er mwyn sicrhau cywirdeb, a chaniatáu digon o amser i'r Cynulliad Cenedlaethol graffu ar gyllideb 2018-19.

Mae Llywodraeth Cymru yn ymgysylltu'n helaeth ac yn effeithiol ag ystod eang o randdeiliaid mewnol ac allanol

- 1.22 Mae'r gwaith o ymgysylltu â rhanddeiliaid mewnol ac allanol hyd yma wedi bod yn helaeth, yn fanwl ac wedi cael ei reoli'n dda. Cynhaliodd Llywodraeth Cymru ymarfer dadansoddi rhanddeiliaid cychwynnol a nododd nifer fawr o randdeiliaid mewnol ac allanol. Yna lluniwyd Strategaeth Ymgysylltu â Rhanddeiliaid lefel uchel i amlinellu negeseuon a gweithgareddau allweddol, ac ategir hyn gan Gynlluniau Ymgysylltu neu Gyfathrebu penodol ar gyfer pob prosiect, ffrwd gwaith ac ymgyrch o fewn yr agenda diwygio cyllidol.
- 1.23 Rheolir y gwaith o ymgysylltu â rhanddeiliaid yn ganolog ar draws yr agenda diwygio cyllidol. Hyd yma, mae mwy na 350 o bartïon â diddordeb neu yr effeithiwyd arnynt wedi cael eu nodi ar gronfa ddata ganolog, a ategir gan gofnodion o'r holl weithgareddau ymgysylltu a gynhaliwyd. Defnyddir yr adnoddau hyn i fonitro a llywio'r holl weithgarwch ymgysylltu yn ganolog.
- 1.24 Nodwyd rhanddeiliaid allanol allweddol o'r gronfa ddata hon, a rhoddwyd y flaenoriaeth o ran ymgynghori i'r cyrff hyn. Ymgynghorwyd yn helaeth ag aelodau'r Grŵp Cynghorol Trethi (sy'n darparu cyngor strategol i Weinidogion Cymru ar bolisi treth a gweinyddu treth) a'r Fforwm Treth (sy'n galluogi Llywodraeth Cymru i ymgysylltu â phroffesiynau a sefydliadau perthnasol) ers 2014 i lunio gofynion polisi treth a gofynion deddfwriaethol cychwynnol yng Nghymru. Mae partion allweddol eraill yr ymgynghorir yn gyson â nhw yn cynnwys Cyllid a Thollau EM, Trysorlys EM, Cyfoeth Naturiol Cymru, Cymdeithas y Cyfreithwyr, Asiantaeth y Swyddfa Brisio a Llywodraeth yr Alban.
- 1.25 Ceir rheolaeth ganolog gadarn hefyd dros y gwaith o ymgysylltu â rhanddeiliaid o fewn Llywodraeth Cymru ei hun i adolygu'r gwaith o ledaenu negeseuon allweddol, a lleihau dyblygu ymdrech neu wrthdaro o ran polisi. Mae grwpiau allweddol yn ystyried ymgysylltu â rhanddeiliaid yn rheolaidd fel rhan o'u gwaith. Mae'r rhain yn cynnwys y cyfarfodydd cyfathrebu ac ymgysylltu misol; a'r Grŵp Treth Uwch Swyddogion a fydd yn cefnogi proses gwneud penderfyniadau ar gyfer penderfyniadau ar bolisiau treth Cymru yn y dyfodol. Mae'r Grŵp Trosolwg Diwygio Cyllidol hefyd yn parhau i gael ac adolygu adroddiadau a chynlluniau rheolaidd ar gyfer gweithgareddau ymgysylltu yn y dyfodol.

- 1.26 Fel rhan o'r gwaith cyffredinol o ymgysylltu â rhanddeiliaid, cynhelir gweithgareddau ymgysylltu amrywiol ar wahân fel rhan o Raglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru. Ymgynghorwyd â nifer o randdeiliaid allweddol neu ddefnyddwyr terfynol yn eang drwy gydol y rhaglen hyd yma, a nodir rhai enghreifftiau o'r gweithgarwch hwn isod:
- a Prosiect Gwasanaethau Digidol: Mae'r prosiect hwn wedi ymgynghori'n helaeth â grwpiau o ddefnyddwyr terfynol ac ymarferwyr arfaethedig, gan lunio dros 700 o 'straeon defnyddwyr' unigol er mwyn pennu gofynion ar gyfer y system i'w defnyddio ar gyfer ffeilio ffurflenni Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi. Mae'r straeon hyn wedi helpu i greu manyleb 'cynnyrch hyfwr gofynnol' sy'n nodi'r gofynion sylfaenol ar gyfer unrhyw wasanaeth ar-lein i drethdalwyr Cymru, a chânt eu defnyddio fel sail negodi â darpar gyflenwyr.
 - b Cyllid a Thollau EM (CThEM): Mae CThEM wedi sefydlu 'Bwrdd Pontio' i ffurfioli cydberthnasau a strwythurau yn y dyfodol ag Awdurdod Refeniw Cymru a sicrhau trefniadau pontio didrafferth ym mis Ebrill 2018. Cynhaliwyd cyfarfod cyntaf y Bwrdd hwn ym mis Hydref 2016. Ni chytunodd CThEM a Llywodraeth Cymru eto ar union gwmpas a chylch gorchwyl y Bwrdd hwn.

Hyd yma, rhannwyd gwybodaeth rhwng CThEM a Llywodraeth Cymru. Rhannwyd lefelau defnyddio system ar-lein Treth Dir y Dreth Stamp gan CThEM er mwyn galluogi'r prosiect Gwasanaethau Digidol i nodi'r galw mwyaf a'r galw lleiaf sy'n debygol, a'u hymgorffori yn nyluniad y system feddalwedd.
 - c Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC): Cynhaliwyd cyfarfodydd bob pythefnos rhwng CNC a Llywodraeth Cymru i bennu anghenion a gofynion y ddau gorff yn y dyfodol o dan gyfundrefn Treth Gwarediadau Tirlenwi. Ymgynghorwyd â CNC ar ddrafftio deddfwriaeth allweddol fel Deddf Casglu a Rheoli Treth (Cymru) a'r Bil Treth Gwarediadau Tirlenwi sydd ar droed. Drafftwyd Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth hefyd i ffurfioli'r gydberthynas rhwng y ddau gorff.

Mae CNC hefyd wedi rhannu ffurflenni data gwastraff presennol â Llywodraeth Cymru er mwyn ei galluogi i ragweld lefelau casglu Treth Gwarediadau Tirlenwi yn y dyfodol.
- 1.27 Bydd angen ymgysylltu'n fanwl ac agos wrth i'r agenda diwygio cyllidol gyffredinol fynd drwy'r cam cyflawni ac agosáu at y dyddiad gweithredu sef 1 Ebrill 2018. Her allweddol arall fydd codi ymwybyddiaeth o'r newidiadau hyn i drethi yng Nghymru ymhlith y cyhoedd yn fwy cyffredinol. Mae cynllun cyfathrebu yn cael ei ddrafftio ac mae'n cynnwys cwestiynau penodol ar drethi datganoledig yn yr Arolwg Cenedlaethol er mwyn caniatáu i Lywodraeth Cymru fonitro ymwybyddiaeth y cyhoedd o'r newidiadau cyn iddynt gael eu rhoi ar waith.

Rhan 2

Mae Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru wedi'i strwythuro a'i staffio'n dda, er y bydd angen rheoli'r broses o gyflawni'r holl brosiectau yn ofalus yn y misoedd i ddod

Mae strwythur llywodraethu ac adrodd clir i reoli'r gwaith o sefydlu Awdurdod Refeniw Cymru a'i swyddogaethau

- 2.1 Mae Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru yn gyfrifol am sefydlu Awdurdod Refeniw Cymru yn unol â'r amserlen fewnol gyfredol ar gyfer Tachwedd 2017. Fel y dangosir yn **Arddangosyn 3**, mae trefniadau llywodraethu a strwythur Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru yn glir ac wedi'u rhannu yn sawl bwrdd prosiect er mwyn datblygu agweddau penodol ar weithrediad yr Awdurdod.
- 2.2 Awdurdod Refeniw Cymru fydd adran anweinidogol gyntaf Cymru. Bydd yn rhan o Lywodraeth Cymru a chaiff ei harwain gan uwch weision sifil, yn ogystal â Bwrdd Anweithredol a Chadeirydd. Fodd bynnag, er y bydd gweinidogion Cymru yn pennu'r fframwaith polisi ac yn darparu cyfeiriad strategol, ni fydd gweinidogion na'r Cynulliad yn ymyrryd yn y penderfyniadau trethiant o ddydd i ddydd yn ymwneud â rheoli a chasglu trethi datganoledig. Bydd gweinidog cyfrifol a fydd â chyfrifoldeb strategol am fodolaeth barhaol yr adran anweinidogol; y fframwaith polisi a statudol cyffredinol y mae'n gweithredu oddi fewn iddo; polisi treth ehangach; a bydd yn cynrychioli'r adran anweinidogol yn y Cynulliad Cenedlaethol. Bydd y gweinidog cyfrifol hefyd yn sicrhau bod Awdurdod Refeniw Cymru yn cael cyllideb briodol i ymgymryd â'i swyddogaethau, drwy'r broses gyllidebol arferol.
- 2.3 Gan mai hon yw'r adran anweinidogol gyntaf yng Nghymru, her allweddol i Awdurdod Refeniw Cymru fydd sicrhau bod ei sail statudol a'i fframweithiau llywodraethu ac atebolrwydd wedi'u diffinio'n glir a bod pob un o'i randdeiliaid allweddol yn eu deall o'r dechrau.
- 2.4 Mae gan Fwrdd Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru gylch gorchwyl wedi'i ddiffinio'n dda sy'n cwmpasu strwythur a chyfansoddiad y Bwrdd; Rolau a chyfrifoldebau aelodau'r Bwrdd; a chwmpas y Rhaglen. Mae aelodaeth o Fwrdd Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru yn cynnwys uwch swyddogion Llywodraeth Cymru a chynrychiolwyr o sefydliadau allanol sy'n darparu profiad, gwybodaeth a dealltwriaeth. Arweinir Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru gan Gyfarwyddwr Gweithredu Awdurdod Refeniw Cymru a ddechreuodd yn ei swydd ym mis Awst 2016. Mae'r Cyfarwyddwr Gweithredu, ar fenthylg am dair blynedd o CThEM/Asiantaeth y Swyddfa Brisio, yn cynnig profiad helaeth ym maes treth o weithio yn Nhrysorlys Ei Mawrhydi, CThEM ac yn ddiweddarach ar Fwrdd Asiantaeth y Swyddfa Brisio.
- 2.5 Ar adeg ein hadolygiad, mae Bwrdd Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru yn goruchwyllo tri phrosiect, sydd, yn eu tro, â chylch gwaith wedi'i ddiffinio'n glir ac a arweinir gan uwch aelodau o staff. Mae'r prosiectau hyn yn cwmpasu:
 - a Llywodraethu a Threfniadaeth: i ddarparu'r elfennau ar gyfer llywodraethu a threfniadaeth effeithiol a'r holl swyddogaethau corfforaethol sy'n ofynnol, er enghraifft, strategaeth recriwtio, anghenion o ran swyddfeydd, trefniadau llywodraethu a chyllid.

- b Polisi Gweithredol: i ddatblygu polisi gweithredol ar gyfer Awdurdod Refeniw Cymru i weinyddu trethi datganoledig, er enghraifft canllawiau treth allblyg, gweithdrefnau mewnol a chanllawiau i staff, ac elfennau o is-ddeddfwriaeth.
 - c Gwasanaethau Digidol: i ddarparu proses a datrysiaid busnes sy'n gallu gweinyddu, casglu a darparu data am y trethi datganoledig o fewn amserlen gytûn ac yn unol â'r gyllideb.
- 2.6 Mae Bwrdd Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru yn monitro cynnydd yn ei gyfarfodydd bwrdd misol, yn cael prif adroddiadau clir a chryno sy'n rhoi'r newyddion diweddaraf am Raglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru a phob prosiect unigol. Mae'r adroddiadau yn cynnwys cerrig milltir uniongyrchol, llwyddiannau, ac yn nodi a rheoli risgiau. Yna caiff y gwaith o gyflawni cerrig milltir allweddol a chanlyniadau ar gyfer Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru a phrosiectau unigol ei asesu yn erbyn tri dosbarthiad:
- a Coch: Materion o bwys sy'n effeithio ar gyflawni canlyniadau ar yr adeg hon. Angen i'r Rheolwyr roi sylw sylweddol iddynt.
 - b Ambr: Efallai na fydd yn cyrraedd y cerrig milltir/canlyniadau allweddol nesaf o fewn yr amser/cost/ansawdd oni chaiff mater o bwys ei ddatrys.
 - c Gwyrdd: Yn unol â'r drefn ac yn cyflawni cerrig milltir o fewn yr amserlenni heb unrhyw faterion o bwys
- 2.7 Yn ei gyfarfod yn ystod Hydref 2016, aseswyd mai Gwyrdd oedd y prosiect Llywodraethu a Threfniadaeth ac Ambr oedd y prosiect Gwasanaethau Digidol. Roedd y prosiect Polisi Gweithredol yn dal i gael ei drefnu ac felly nid oedd wedi ei ddsbarthu. Felly, aseswyd mai Ambr oedd cynnydd cyffredinol Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru gan Fwrdd y Rhaglen oherwydd yr ansicrwydd ariannol o gofio natur flynyddol y broses gyllidebu yn y sector cyhoeddus a'r amgylchedd economaidd ehangach ar y dyddiad hwnnw. Yn enwedig, ni chytunwyd eto ar y gyllideb tymor hwy ac ni chadarnhawyd eto y gost bosibl ar gyfer darparu gwasanaethau digidol i Awdurdod Refeniw Cymru. Byddem yn cytuno bod asesiad cyffredinol Bwrdd Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru yn rhesymol. Bydd nifer o'r penderfyniadau allweddol y mae disgwyl iddynt gael eu gwneud maes o law yn cael effaith sylweddol hefyd, gan gynnwys penderfyniad ar leoliad swyddfa Awdurdod Refeniw Cymru o fewn Cymru.
- 2.8 Gan edrych y tu hwnt i 1 Ebrill 2018, mae swyddogaethau tymor hwy Awdurdod Refeniw Cymru yn cael eu hystyried a'u harchwilio fel y gellir cynnwys capasiti yn y sefydliad newydd o'r dechrau. Bydd y Cadeirydd newydd yn chwarae rhan allweddol yn yr ystyriaethau hyn ac felly bydd ei benodiad ar ddechrau 2017 yn garreg filltir hollbwysig i Raglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru.

Er bod Llywodraeth Cymru yn amcangyfrif bod cost yr adnoddau i sefydlu Awdurdod Refeniw Cymru yn parhau i fod yn unol â'u hamcangyfrifon cyhoeddedig cychwynnol, her allweddol fydd sicrhau bod yr adnoddau cywir ar gael ar yr adeg gywir

- 2.9 Hyd yma, mae Llywodraeth Cymru wedi nodi'r rolau a'r cyfrifoldebau sy'n ofynnol i gyflawni Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru ac, ar sail amserol, mae wedi recriwtio pobl sy'n meddu ar y sgiliau a'r profiad gofynnol sy'n hyrwyddo'r rhaglen. Gan edrych i'r dyfodol, mae cynlluniau ar waith i recriwtio staff Awdurdod Refeniw Cymru yn raddol yn seiliedig ar angen a nodwyd. Mae'r cynlluniau hyn yn hyblyg o hyd, ac mae disgwyl iddynt gael eu hadolygu a'u diwygio yn ystod mis Tachwedd 2016 gan Gyfarwyddwr Gweithredu Awdurdod Refeniw Cymru; ac yn gynnar yn 2017 pan benodir Cadeirydd cyntaf Awdurdod Refeniw Cymru. Bydd yn hollbwysig sicrhau bod y sgiliau a'r profiad cywir ar gael, ond bydd hefyd yn bwysig sicrhau eu bod ar waith ar y cam cywir yng ngweithrediad Awdurdod Refeniw Cymru.
- 2.10 Fel y nodwyd yn **Rhan 1**, mae costau'r agenda diwygio cyllidol gyffredinol hyd yma a Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru wedi cael eu cynnwys yng nghyllidebau adrannol presennol Llywodraeth Cymru ac mewn costau rhedeg o ddydd i ddydd. Roedd y Memorandwm Esboniadol diwygiedig a gyhoeddwyd i gyd-fynd â Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) ym mis Chwefror 2016 yn cynnwys Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn amlinellu'r amcangyfrifon cychwynnol gorau ar gyfer y gwaith sefydlu a chostau gweithredu blynyddol dilynol ar gyfer Awdurdod Refeniw Cymru. Roedd yr amcangyfrifon cychwynnol hyn yn cynnwys amrediad rhwng £4.9 miliwn a £6.4 miliwn ar gyfer costau sefydlu amcangyfrifedig Awdurdod Refeniw Cymru am y cyfnod o dair blynedd rhwng 2016-17 a 2018-19. Amcangyfrifwyd bod costau gweithredu blynyddol amcangyfrifedig Awdurdod Refeniw Cymru o 2018-19 ymlaen rhwng £2.8 miliwn a £4 miliwn.
- 2.11 Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol wedi cadarnhau y bydd y costau sefydlu a gweithredu disgwylidig ar gyfer Awdurdod Refeniw Cymru o fewn yr amrediadau a gyhoeddwyd yn flaenorol gan y cyn-Weinidog Cyllid. Mae hyn yn wir o hyd ar gyfer Hydref 2016. Mae'r amrediadau hyn yn amcangyfrifon lefel uchel ar yr adeg hon a chred Llywodraeth Cymru y byddant yn parhau o fewn y cyfansymiau cyffredinol ar gyfer yr amrediadau cost.
- 2.12 Mae cyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2017-18 yn nodi'n benodol am y tro cyntaf swm o £2 filiwn sy'n ymwneud â gweithredu Awdurdod Refeniw Cymru, a gaiff ei ariannu o gyllidebau a chronfeydd wrth gefn sydd eisoes yn bodoli. Mae £0.5 miliwn arall hefyd ar gael o ffynonellau eraill, gan roi cyfanswm cyllideb yn 2017-18 o £2.5 miliwn. Deallwn y bydd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol yn rhoi rhagor o fanylion am gostau gweithredu Awdurdod Refeniw Cymru i'r Cynulliad Cenedlaethol yn y misoedd i ddod.

- 2.13 Hyd yma, mae Llywodraeth Cymru wedi sicrhau bod yr adnoddau priodol ar waith ar gyfer gweithredu Awdurdod Refeniw Cymru. Yn dilyn penodi Cyfarwyddwr Gweithredu Awdurdod Refeniw Cymru a gwneud penderfyniadau allweddol, mae angen cyllidebau manylach yn awr er mwyn sicrhau bod Awdurdod Refeniw Cymru yn cael ei sefydlu ar amser, yn unol â'r gost a gyda phobl sy'n meddu ar y sgiliau cywir.

Er gwaethaf rhai newidiadau i'r amserlenni cychwynnol, mae'r gwaith o gyflawni Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru yn mynd rhagddo'n dda, ond mae angen i gynlluniau manwl ar gyfer cyflawni gael eu cwblhau a'u cymeradwyo

- 2.14 Mae tri phrosiect Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru - Llywodraethu a Threfniadaeth, Polisi Gweithredol, a Gwasanaethau Digidol - wrthi'n cwblhau eu cynlluniau manwl ar gyfer y cam cyflawni yn 2017-18. Fel y dangosir yn [Arddangosyn 4](#), mae nifer o gerrig milltir allweddol a phethau y dylid eu cyflawni eisoes wedi'u cyflawni'n llwyddiannus, gan gynnwys dechrau recriwtio Cadeirydd Awdurdod Refeniw Cymru ar gyfer penodiad yn gynnar yn 2017, a set gytûn o ofynion sylfaenol ar gyfer system casglu trethi ar-lein Awdurdod Refeniw Cymru yn dilyn ymgynghoriad eang â defnyddwyr terfynol.
- 2.15 Bu rhywfaint o ad-drefnu o fewn y prosiectau unigol, tra bod Cyfarwyddwr Gweithredu Awdurdod Refeniw Cymru wedi cynnal adolygiad o gwmpas y prosiectau o fewn y Rhaglen yn gyffredinol. Cofnodwyd hyn drwy adroddiadau'r rhaglen ac uchafbwyntiau'r prosiect i Fwrdd Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru. Hefyd bwriadwyd dod i benderfyniad ynghylch lleoliad Awdurdod Refeniw Cymru yn wreiddiol ryw 12 mis cyn meddiannu'r lle (a ragwelir erbyn mis Hydref 2017 er mwyn gallu profi'r systemau a'r lleoliad yn llawn) ond bellach nid yw'n debygol o gael ei gyhoeddi cyn diwedd 2016. Dechreuodd y gwaith o baratoi bwrdd y prosiect Polisi Gweithredol yn ystod gwanwyn 2016 gyda phenodiad arweinydd prosiect ond dim ond yn ddiweddar y cynhaliodd ei gyfarfod cyntaf, sef ym mis Medi 2016.
- 2.16 Drafftwyd cynlluniau gwaith prosiect manwl ar gyfer y prosiect Llywodraethu a Threfniadaeth a'r prosiect Gwasanaethau Digidol, ond nid yw Bwrdd Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru wedi eu cadarnhau'n ffurfiol eto. Mae tîm y prosiect Polisi Gweithredol wrthi'n drafftio'r cynllun gwaith prosiect manwl, ac er bod hwn yn hwyrach na'r disgwyl, nid oes tystiolaeth hyd yma na fydd y prosiect hwn yn cyflawni ei amcanion ar amser. Bwriad y Cyfarwyddwr Gweithredu yw y caiff y cynlluniau hyn eu hymgorffori yng nghynllun Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru pan fydd wedi cwblhau ei adolygiad o gwmpas y prosiectau o fewn y rhaglen, er eu bod yn dibynnu i ryw raddau ar benderfyniadau allweddol eraill sydd eto i'w gwneud, fel lleoliad swyddfa Awdurdod Refeniw Cymru ei hun. Bydd angen adolygu'r cynlluniau hyn yn rheolaidd wrth i'r rhaglen esblygu dros y 15 mis nesaf.

Arddangosyn 4 – Cerrig milltir allweddol a phethau y dylid eu cyflawni ar gyfer Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru

<p>Cyfran 1 Chwefror 2016 – Medi 2016</p> <p>Cyflawni Galluoedd:</p> <ul style="list-style-type: none">• Penderfyniad Dirprwyo Awdurdod Refeniw Cymru (Gorffennaf 2016)• Cam Cadarnhau Prosiect Gwasanaethau Digidol (Mai – Gorffennaf 2016)• Penodi Cyfarwyddwr Gweithredu Awdurdod Refeniw Cymru (Awst 2016)	<p>Cyfran 2 Medi 2016 – Ebrill 2017</p> <p>Galluoedd i'w cyflawni:</p> <ul style="list-style-type: none">• Penderfyniad ar leoliad Awdurdod Refeniw Cymru (Tachwedd 2016)• Gwasanaethau Digidol yn 'profi' y Farchnad wedyn yn caffael gwasanaethau (Tachwedd/Rhagfyr 2016)• Cyhoeddi Cadeirydd Awdurdod Refeniw Cymru (Ar ddechrau 2017)
<p>Cyfran 3 Ebrill 2017 – Tachwedd 2017</p> <p>Cyflawni Galluoedd:</p> <ul style="list-style-type: none">• Bwrdd Awdurdod Refeniw Cymru (Hydref 2017)• Recriwtio staff Awdurdod Refeniw Cymru yn raddol (o fis Ebrill 2017)• Cyflawni Gwasanaethau Digidol (Medi 2017)	<p>Cyfran 4 Tachwedd 2017 – Ebrill 2018</p> <p>Cyflawni Galluoedd:</p> <ul style="list-style-type: none">• Ymgyrch cyfathrebu• Canllawiau mewnol ac allanol wedi'u cyhoeddi• Rheoliadau ar waith (Mawrth 2018)• Trethi'r DU wedi'u dileu, trethi Cymru ar waith (Ebrill – angen cytuno ar ddyddiad)

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru

2.17 Rhan sylweddol o Raglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru yw'r prosiect gwasanaethau digidol sy'n datblygu'r systemau casglu treth ar-lein ar gyfer Awdurdod Refeniw Cymru. Mae'r prosiect gwasanaethau digidol yn defnyddio methodoleg datblygu meddalwedd AGILE² i reoli'r broses o'i gyflawni. Er nad enwyd cyflenwr eto ar gyfer y prosiect hwn, mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu defnyddio'r contract fframwaith 'G-Cloud' ym Marchnad Ddigidol Llywodraeth y DU, sef cronfa ddata ar-lein o gyflenwyr TGCh a gymeradwyir yn ganolog. Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu dyfarnu contract i'r cyflenwr llwyddiannus ar gyfer y cam datblygu cyntaf erbyn diwedd 2016, a bwriedir cwblhau'r prosiect gwasanaethau digidol cyfan erbyn mis Hydref 2017. Er bod hyn yn amserlen uchelgeisiol ar gyfer cwblhau, mae'n caniatáu cyfnod wrth gefn o chwe mis cyn y dyddiad gweithredu, sef 1 Ebrill 2018.

² Mae'r fethodoleg hon yn cynnwys ymgyngori ar raddfa fawr â rhanddeiliaid er mwyn nodi gofynion, gan gyfuno'r gwaith o ddatblygu a phrofi elfennau'r system yn 'wibiau' byr. Mae hyn yn cyferbynnu â'r dull 'rhaeadr' mwy traddodiadol o ddatblygu meddalwedd, sydd â chamau dylunio, gweithredu a phrofi ar wahân clir. Credir bod AGILE yn cynhyrchu meddalwedd sy'n fwy cydnaws ag anghenion defnyddwyr, o fewn amserlenni tynn.

- 2.18 Mae unrhyw oedi posibl cyn cytuno ar gynlluniau manwl y prosiect yn golygu bod perygl na chedwir at yr amserlen ar gyfer cyflawni Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru a'r prosiectau yn gyffredinol, ac yn enwedig y prosiect gwasanaethau digidol lle mae cyfyngiadau amser tynn iawn. Mae perygl hefyd y bydd costau cyffredinol gweithredu Awdurdod Refeniw Cymru yn cynyddu os bydd angen adnoddau ychwanegol wedyn i gyflawni o fewn yr amserlen sy'n ofynnol. Un maes ffocws allweddol ar gyfer Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru felly yw cymeradwyo'r cynlluniau prosiect hyn yn ffurfiol cyn gynted â phosibl a'u hadolygu'n rheolaidd. Mae angen i bob prosiect symud yn gyflym tuag at gyflawni ei amcanion gyda phrosesau llywodraethu, rheoli a monitro gofalus iawn wrth iddo ddatblygu dros y misoedd i ddod.

Atodiadau

Atodiad 1 - Dulliau

Atodiad 1 - Dulliau

Gwnaethom adolygu ystod o wybodaeth yn ystod ein harchwiliad gan gynnwys:

- Deddfwriaeth a deddfwriaeth ddrafft amrywiol gan gynnwys Deddf Cymru 2014, Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) a Bil Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru)
- Gwybodaeth sydd ar gael yn gyhoeddus am ddatganoli cyllidol yn ymwneud â Chymru a'r Alban
- Cynlluniau'r prosiect
- Yr adroddiadau cynnydd gan fyrddau'r rhaglen a phrosiect/grŵp allweddol.
- Y dogfennau llywodraethu
- Canlyniadau adolygiadau porth a gynhaliwyd
- Adroddiadau amrywiol gan gyrff archwilio eraill ar ddatganoli cyllidol a rheoli prosiectau gan gynnwys Audit Scotland, y Swyddfa Archwilio Genedlaethol ac Archwilydd Cyffredinol Seland Newydd
- Dogfennau cyhoeddedig gan Lywodraeth Cymru a gweinidogion Cymru

Cawsom gyflwyniad rhagarweiniol gan Lywodraeth Cymru a gwmpasodd y canlynol:

- Cyflwyno cynnydd i'r tîm archwilio i osod y cefndir
- Nodi sut mae'r prosiect yn datblygu
- Sut mae'r prosiect yn cael ei gyflawni
- Y risgiau allweddol
- y camau nesaf ar gyfer y prosiect/grŵp unigol ac agenda diwygio cyllidol gyffredinol Llywodraeth Cymru

Gwnaethom fynychu digwyddiad rhanddeiliaid ar 29 Medi 2016 a drefnwyd gan Bwyllgor Cyllid Cynulliad Cenedlaethol Cymru a ystyriodd y Bil Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru)

Gwnaethom siarad ag ystod eang o gynrychiolwyr a swyddogion o:

- Lywodraeth Cymru gan gynnwys y Dirprwy Ysgrifennydd Parhaol, y Cyfarwyddwr, Trysorlys Cymru a Chyfarwyddwr Gweithredu Awdurdod Refeniw Cymru
- Cyllid a Thollau EM
- Cyfoeth Naturiol Cymru
- Aelodau allanol o'r Grwp Goruwchwylio Datganoli Cyllidol Fwrdd Rhaglen Weithredu Awdurdod Refeniw Cymru

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

We welcome telephone calls in
Welsh and English.

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

Rydym yn croesawu galwadau
ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ail adroddiad blynyddol Gweinidogion Cymru ar weithredu Rhan 2 (Cyllid) o Ddeddf Cymru 2014

I'w osod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru a'i gyflwyno i'r
Senedd, yn unol ag Adran 23 o Ddeddf Cymru 2014

Rhagfyr 2016

Cynnwys	tudalen
Rhagair	2
Cyflwyniad	3
Treth trafodiadau tir	4
Treth Gwarediadau Tirlenwi	7
Awdurdod Cyllid Cymru	9
Benthyca	11
Treth incwm	13
Trethi datganoledig newydd	14
Addasiad grant bloc	15
Gweithdrefnau cyllidebol	16
Atodiad 1: Ymgysylltu	18
Atodiad 2: Gwybodaeth bellach	21
Atodiad 3: Acronymau a ddefnyddir yn yr adroddiad hwn	23

Rhagair

Mae cynnydd sylweddol wedi'i wneud dros y flwyddyn ddiwethaf ym mhob agwedd ar y rhaglen i weithredu datganoli trethi. Cafodd Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) gydsyniad Brenhinol yn 2016, gan ddarparu ar gyfer sefydlu Awdurdod Cyllid Cymru. Ar ôl penodi cyfarwyddwr gweithredu Awdurdod Cyllid Cymru yn yr haf, cyhoeddwyd y pecyn gwybodaeth i ymgeiswyr ar gyfer penodi cadeirydd ac aelodau bwrdd anweithredol Awdurdod Cyllid Cymru. Rwy'n bwriadu gwneud cyhoeddiad am benodiad y cadeirydd yn y Flwyddyn Newydd, er mwyn sicrhau bod ganddo/ganddi rôl yn y gwaith o benodi i'r bwrdd.

Cyflwynwyd dau Fil treth – Bil Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru) a Bil Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) – gerbron y Cynulliad Cenedlaethol yr hydref hwn, ac maent yn destun craffu ar hyn o bryd. Rwy'n ddiolchgar i'r lluo o sefydliadau ac unigolion sydd wedi rhoi o'u hamser i gyfrannu at ddatblygu'r Biliau hyn dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf. Maent wedi elwa'n fawr ar y cyfraniad hwn.

Yr hyn sy'n sylfaen i'r gwaith o weithredu pwerau trethu newydd Cymru yw'r trafodaethau rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU, yng Nghyd-bwyllgor y Trysorlysoedd (Cymru), ar fframwaith cyllidol, a fydd yn nodi sut y bydd gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru yn cael eu hariannu ar ôl datganoli trethi. Bydd y fframwaith yn nodi sut y bydd grant bloc Cymru yn cael ei addasu ar ôl datganoli treth dir y dreth stamp, treth dirlenwi, ac ar ôl datganoli'r dreth incwm yn rhannol, a sut y bydd y cyllid gwaelodol yn gweithredu ac yn rhyngweithio â fformiwla Barnett. Mae'r ddwy Lywodraeth hefyd yn trafod pwerau benthyca cyfalaf ar gyfer Llywodraeth Cymru, ynghyd â materion rheoli cyllidebol eraill. Disgwylir y bydd y trafodaethau hyn wedi'u cwblhau erbyn dechrau 2017.

Mae disgwyl y bydd y dreth trafodiadau tir, a fydd yn disodli treth dir y dreth stamp, a'r dreth gwarediadau tirlenwi, a fydd yn disodli'r dreth dirlenwi, yn dod yn weithredol ym mis Ebrill 2018. Y rhain fydd y trethi Cymreig cyntaf mewn bron 800 o flynyddoedd.

Mark Drakeford

Mark Drakeford AC
Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol

Cyflwyniad

O dan adran 23 o Ddeddf Cymru 2014¹, mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru ac Ysgrifennydd Gwladol Cymru adrodd yn flynyddol ar y cynnydd a wnaed o ran gweithredu'r darpariaethau o dan Ran 2, tan y bydd blwyddyn wedi mynd heibio wedi i'r darpariaethau olaf gael eu gweithredu. Dyma'r ail adroddiad blynyddol gan Weinidogion Cymru.

Mae adran 23(7) o'r Ddeddf yn datgan bod yn rhaid i'r adroddiadau blynyddol gynnwys yr wybodaeth ganlynol am y darpariaethau ariannol (Nid yw'r rhan hon o'r ddogfen ar gael yn Gymraeg gan mai dyfyniad o ddeddfwriaeth nad yw wedi ei llunio yn Gymraeg ydyw):

- (a) *A statement of the steps that have been taken, whether by the maker of the report or by others, since the making of the previous report (or, in the case of the first report, since the passing of this Act) towards implementation of the provisions of this Part,*
- (b) *A statement of the steps that the maker of the report proposes should be taken, whether by the maker of the report or by others, towards the implementation of the provisions of this Part,*
- (c) *An assessment of the operation of the provisions of this Part that have been implemented,*
- (d) *An assessment of the operation of any other powers to devolve taxes to the Assembly or to change the powers of the Welsh Ministers to borrow money, and of any other changes affecting the provisions inserted or amended by this Part,*
- (e) *A statement of the effect of this Part on the amount of any payments made by the Secretary of State under section 118 of GOWA 2006 (payments into the Welsh Consolidated Fund), and*
- (f) *Any other matters concerning the sources of revenue for the Welsh Government that the maker of the report considers should be brought to the attention of Parliament or the Assembly.*

Mor gynnar â hyn yn y gwaith gweithredu, mae'r ail adroddiad hwn yn canolbwyntio ar (a) a (b).

Nid yw'n ofynnol i'r adroddiadau fynd i'r afael â'r adrannau canlynol o Ddeddf Cymru 2014: adran 10 (Trethdalwyr Cymru at ddibenion nawdd cymdeithasol neu gynnal plant); adran 11 (Diwygiadau i'r diffiniad o drethdalwr o'r Alban) ac adran 22 (Gweithdrefnau cyllidebol). Fodd bynnag, mae Gweinidogion Cymru wedi penderfynu cynnwys cynnydd tuag at gyflawni adran 22 yn yr adroddiad hwn.

Mae disgwyl i'r adroddiadau fod yn barod bob blwyddyn cyn pen-blwydd y dyddiad y cafodd y Ddeddf Gydsyniad Brenhinol – 17 Rhagfyr 2014 – a bydd disgwyl i'r adroddiad terfynol fod yn barod flwyddyn ar ôl y diwrnod y bydd yr olaf o'r darpariaethau yn Rhan 2 yn cael ei gweithredu, neu cyn gynted ag sy'n ymarferol wedi hynny.

¹Mae Deddf Cymru 2014 ar gael ar y wefan GOV.UK:
<http://www.legislation.gov.uk/cy/ukpga/2014/29/contents/enacted>

Treth trafodiadau tir

Mae Adran 15 o Ddeddf Cymru 2014 yn diwygio Deddf Llywodraeth Cymru 2006 er mwyn galluogi Cynulliad Cenedlaethol Cymru i ddeddfu ar gyfer treth Gymreig ar drafodiadau sy'n ymwneud â buddiannau mewn tir. Mae Adran 16 ac Atodlen 2 yn diwygio deddfwriaeth y DU i ddiddymu treth dir y dreth stamp yn y DU mewn perthynas â Chymru. Bydd y diwygiadau yn weithredol ar neu ar ôl dyddiad a benodir gan y Trysorlys trwy Orchymyn. Mae adran 17 yn ymwneud â darparu gwybodaeth am drafodiadau tir yng Nghymru i CThEM.

Mae'r Papur Gorchymyn a gyhoeddwyd gan Lywodraeth y DU ochr yn ochr â Bil Cymru (Mawrth 2014) hefyd yn datgan y byddai treth dir y dreth stamp yn 'dirwyn i ben' o fis Ebrill 2018.²

1. Mae Llywodraeth Cymru wedi gwneud cynnydd sylweddol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf tuag at weithredu'r dreth trafodiadau tir i gymryd lle treth dir y dreth stamp pan fydd yn cael ei dirwyn i ben yng Nghymru.
2. Ar ddechrau 2016, roedd y gwaith yn canolbwyntio ar baratoi darpariaethau drafft o Fil Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru), er mwyn profi adrannau allweddol gyda rhanddeiliaid ac arbenigwyr ar dreth. Cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol ddrafft cynnar o'r Bil ym mis Gorffennaf, cyn ei gyflwyno'n ffurfiol, i alluogi Aelodau'r Cynulliad a rhanddeiliaid eraill i ymglyfarwyddo â'i strwythur a'i gwmpas. Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru daflen ffeithiau am y Bil hefyd, a oedd yn amlinellu'r gwahaniaethau allweddol rhwng y dreth trafodiadau tir a threth dir y dreth stamp. Roedd yr adborth yn gadarnhaol – tynnodd rhanddeiliaid sylw at natur hygyrch yr hyn sy'n ddarn technegol iawn o ddeddfwriaeth.
3. Cyflwynwyd y Bil i'r Cynulliad Cenedlaethol ar 12 Medi 2016. Mae Pwyllgor Cyllid y Cynulliad Cenedlaethol yn craffu ar y Bil, a chyhoeddodd y Pwyllgor gais am dystiolaeth rhwng 14 Medi a 21 Hydref. Bu Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol i ddwy sesiwn gyda'r Pwyllgor Cyllid, lle darparodd dystiolaeth am egwyddorion cyffredinol y Bil. Bydd adroddiad craffu, sy'n manylu ar ganfyddiadau'r Pwyllgor Cyllid ac yn nodi ei argymhellion, yn cael ei gyhoeddi ar 22 Rhagfyr. Disgwylir dadl yn y Cyfarfod Llawn am egwyddorion cyffredinol y Bil ym mis Ionawr 2017. Mae Llywodraeth Cymru yn gobeithio sicrhau Cydsyniad Brenhinol i'r Bil erbyn haf 2017.
4. Mae'r Bil yn darparu ar gyfer y canlynol:
 - Cysyniadau allweddol y dreth trafodiadau tir, gan gynnwys am ba fath o drafodiadau y codir tâl ac ar bwy;
 - Y weithdrefn ar gyfer gosod cyfraddau a bandiau'r dreth;
 - Y ffordd y bydd y dreth yn cael ei chyfrifo, a pha ryddhadau fydd yn berthnasol;
 - Y ddarpariaeth ar gyfer llenwi ffurflen trafodiad tir ac ar gyfer talu'r dreth;
 - Y darpariaethau penodol a fydd yn berthnasol i amrywiaeth o bobl a chyrrff mewn perthynas â'r dreth hon;

²Bil Cymru: atebolrwydd a grymuso ariannol' Cm 8838, para 16. Ar gael yma: <https://www.gov.uk/government/publications/wales-bill>

- Dyletswyddau ar drethdalwyr i wneud taliad ac i dalu cosbau a llog mewn amgylchiadau penodol; a
 - Mesurau penodol i fynd i'r afael ag osgoi trethi datganoledig.
5. Bydd Awdurdod Cyllid Cymru yn ymgymryd â'r holl swyddogaethau casglu a rheoli trethi ar gyfer y dreth trafodiadau tir; bydd CThEM yn darparu arbenigedd a gwybodaeth trwy secondiadau staff er mwyn datblygu a chyfoethogi arbenigedd Awdurdod Cyllid Cymru mewn cydymffurfiaeth.

Gordal anheddau ychwanegol y dreth trafodiadau tir

6. Yn Natganiad yr Hydref 2015, cyhoeddodd Llywodraeth y DU fod cyfraddau uwch o ran treth dir y dreth stamp yn cael eu cyflwyno ar eiddo preswyl ychwanegol a brynir, megis eiddo prynu i osod ac ail gartrefi. Yn dilyn ymgynghoriad byr, daeth y cyfraddau uwch ar gyfer treth dir y dreth stamp i rym o 1 Ebrill 2016. Pasiodd Llywodraeth yr Alban ddeddfwriaeth i weithredu cyfradd uwch debyg o 1 Ebrill 2016 – y tâl am anheddau ychwanegol – ar gyfer ei threth trafodiadau tir ac adeiladau.
7. Ym mis Gorffennaf 2016, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru bapur ac arolwg ar-lein gan Drysorlys Cymru i geisio barn ar y gwaith o weithredu cyfraddau uwch treth dir y dreth stamp, a pha un a ddylid datblygu cyfraddau uwch ar gyfer y dreth trafodiadau tir ai peidio.
8. Ar sail yr ymatebion i Bapur y Trysorlys, cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet y bydd Llywodraeth Cymru yn gwneud darpariaeth ar gyfer gordal y dreth trafodiadau tir ar brynu anheddau preswyl ychwanegol yn y Bil Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru), a hynny yn ystod ail gam y broses ddeddfwriaethol. Mae Llywodraeth Cymru yn dal i asesu'r ymatebion, ynghyd â thystiolaeth newydd am effaith cyfradd uwch treth dir y dreth stamp yng Nghymru.

Gosod cyfraddau a bandiau ar gyfer y dreth trafodiadau tir

9. Ym mis Medi, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru bapur ymchwil ynglŷn â gosod cyfraddau a bandiau ar gyfer y dreth trafodiadau tir, a oedd yn egluro'r cyd-destun ehangach ar gyfer eu gosod. Mae Bil Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru) yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddatgan y cyfraddau a'r bandiau ar gyfer rheoliadau, sy'n golygu y bydd modd gwneud cyhoeddiad yn agosach at yr adeg y bydd y ddeddfwriaeth yn dod i rym. Gall y farchnad dai a threth dir y dreth stamp newid yn gyflym, sy'n golygu y gall cyfraddau a gyhoeddir yn rhy gynnar fod yn anaddas. Bydd Llywodraeth Cymru yn gallu defnyddio'r data a'r rhagolygon economaidd diweddaraf wrth bennu'r cyfraddau a'r bandiau cychwynnol.

Ymgysylltu â rhanddeiliaid

10. Mae cyfraniadau rhanddeiliaid wedi bod yn hanfodol wrth ddatblygu'r dreth trafodiadau tir, a bydd y gwaith ymgysylltu yn parhau wrth i'r Bil gael ei basio. Mae Llywodraeth Cymru wedi gweithio gyda Chymdeithas y Cyfreithwyr a'r Cyngor ar gyfer Trawsgludwyr Trwyddedig i gynnwys cyfreithwyr a thrawsgludwyr o bob cwr o Gymru a Lloegr. Mae Llywodraeth Cymru wedi defnyddio rhwydweithiau cyfreithwyr a gweithwyr treth proffesiynol; wedi cyhoeddi erthyglau yn y newyddion proffesiynol; ac wedi cwrdd â grwpiau, gan gynnwys Cymdeithas Genedlaethol y Landlordiaid, Cymdeithas yr Asiantau Tai, a Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig. Mae'r

Fforwm Trethi, y Grŵp Cyngori Trethi³ a Grŵp Technegol Arbenigol y Dreth
Trafodiadau Tir, hefyd wedi rhoi cefnogaeth gref.

11. Mae Llywodraeth Cymru yn trafod trefniadau i gasglu a rhannu data â CThEM, y Gofrestrfa Tir, Asiantaeth y Swyddfa Brisio ac awdurdodau lleol.
-

³ Mae gwybodaeth am y Grŵp Cyngori Trethi a'r Fforwm Trethi ar gael yn atodiad 1.

Treth gwarediadau tirlenwi

Mae Adran 18 o Ddeddf Cymru 2014 yn diwygio Deddf Llywodraeth Cymru 2006 er mwyn galluogi Cynulliad Cenedlaethol Cymru i ddeddfu ar gyfer treth Gymreig ar warediadau tirlenwi. Mae Adran 19 yn diwygio Rhan 3 o Ddeddf Cyllid 1996 i ddiddymu treth dirlenwi y DU mewn perthynas â Chymru.

Mae'r Papur Gorchymyn a gyhoeddwyd gan Lywodraeth y DU ochr yn ochr â Bil Cymru (Mawrth 2014) hefyd yn datgan y byddai'r dreth dirlenwi yn dirwyn i ben o Ebrill 2018.

12. Ar 28 Tachwedd 2016, cyflwynodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol Fil Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) i Gynulliad Cenedlaethol Cymru. Bydd hwn yn darparu ar gyfer treth ar warediadau tirlenwi yng Nghymru ac yn disodli'r Dreth Dirlenwi o 1 Ebrill 2018. Y bil hwn yw'r trydydd i sefydlu trefniadau trethi datganoledig yng Nghymru.
13. Mae'r ddeddfwriaeth yn gysylltiedig â Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) 2016⁴, sy'n nodi'r trefniadau ar gyfer casglu a rheoli trethi datganoledig, gan gynnwys sefydlu Awdurdod Cyllid Cymru. Bydd y Bil yn adeiladu ar y fframwaith gweinyddol a sefydlwyd trwy Ddeddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru), a hynny trwy nodi'r trefniadau gweithredol ar gyfer y dreth gwarediadau tirlenwi yng Nghymru. Bydd hyn yn sicrhau bod treth ar warediadau tirlenwi yn parhau i gael ei rheoli a'i chasglu yng Nghymru ar ôl i'r dreth dirlenwi gael ei datganoli i Gymru ym mis Ebrill 2018. Bydd cyflwyno'r dreth gwarediadau tirlenwi yn gwarchod refeniw trethi, fel bod modd parhau i fuddsoddi mewn gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru. Bydd deddfwriaeth y dreth gwarediadau tirlenwi hefyd yn annog mwy o atal, aildefnyddio, ailgylchu ac adfer gwastraff.
14. Bydd Llywodraeth Cymru, yn unol â safbwyntiau gan randdeiliaid, yn gyson yn gyffredinol â'r dreth dirlenwi bresennol o ran prosesau a ffyrdd o ymdrin â chyfraddau treth. Fodd bynnag, mae'r Bil yn ceisio diweddarau'r ddeddfwriaeth er mwyn adlewyrchu arferion presennol, a rhoi eglurder a sicrwydd i drethdalwyr ac i Awdurdod Cyllid Cymru. Mae'r Bil yn ceisio rhoi sefydlogrwydd a chysur i fusnesau, a chwtogi'r risg o dwristiaeth gwastraff.
15. Bydd y Bil yn galluogi Awdurdod Cyllid Cymru i godi treth ar waredu gwastraff yn anawdurdodedig, gan felly fynd i'r afael â'r ffordd hysbys hon o efadu trethi.

Ymgysylltu â rhanddeiliaid

16. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymgynghori'n eang ynghylch y trefniadau casglu a rheoli⁵ ac ynghylch manylion y Bil; rydym wedi ymgysylltu'n eang â rhanddeiliaid trwy gydol y broses o ddatblygu polisi a deddfwriaeth y dreth gwarediadau tirlenwi.

⁴ Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) 2016:

<http://www.senedd.cynulliad.cymru/mglIssueHistoryHome.aspx?IId=12989>

⁵ *Casglu a Rheoli Trethi Datganoledig yng Nghymru* – crynodeb o'r ymatebion (Chwefror 2015):

<https://ymgyngoriadau.llyw.cymru/ymgyngoriadau/casglu-rheoli-trethi-datganoledig-yng-nghymru>

17. Trwy gydol y broses o ddatblygu'r polisi, ymgynghorwyd â rhanddeiliaid amryfal trwy Grŵp Cynghori Trethi Llywodraeth Cymru, y Fforwm Trethi⁶, Grŵp Arbenigwyr Technegol y Dreth Gwarediadau Tirlenwi, a grŵp rhanddeiliaid gweithredwyr safleoedd tirlenwi. Mae'r ddau grŵp olaf hyn yn darparu dealltwriaeth a chynghor o ran rhoi'r dreth dirlenwi ar waith yn ymarferol.
18. Roedd yr ymatebion i'r ymgynghoriad a'r digwyddiadau ymgysylltu yn arbennig o ddefnyddiol o ran amlygu meysydd lle y bydd yn bwysig cynnal cysondeb â threfniadau yng ngweddill y DU, a lle y mae cyfleoedd yn bodoli i wneud y ddeddfwriaeth bresennol yn fwy clir ac i'w diweddarau, yn ogystal ag i wneud newidiadau i adlewyrchu amgylchiadau ac anghenion Cymru yn well.
19. Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi prawf ar oblygiadau ymarferol y dreth arfaethedig trwy drafodaethau manwl â rhanddeiliaid, gan gynnwys gweithredwyr safleoedd tirlenwi, arbenigwyr ariannol, gwasanaethau amgylcheddol a Cyfoeth Naturiol Cymru. Mae'r Bil, fel y'i cyflwynir, yn adlewyrchu'r ymatebion a'r adborth gan rhanddeiliaid.

Treth Gwarediadau Tirlenwi – Cynllun cymunedol

20. Ym mis Gorffennaf 2016, cadarnhaodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol ei fwriad i sefydlu Cynllun Cymunedol y Dreth Gwarediadau Tirlenwi i gefnogi prosiectau amgylcheddol a chymunedol mewn ardaloedd y mae gwaredu gwastraff mewn safleoedd tirlenwi wedi effeithio arnynt. Bydd y prosiectau'n canolbwyntio ar fioamrywiaeth, cwtogi gwastraff a gwelliannau amgylcheddol ehangach, a byddant wedi'u halinio â'r nodau a bennir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a rhaglen lywodraethu *Symud Cymru Ymlaen* Llywodraeth Cymru, sy'n ceisio adeiladu Cymru gynaliadwy.
21. Er mwyn sicrhau bod cymaint o arian â phosibl yn cyrraedd ein cymunedau, bydd y cynllun yn cael ei gyflwyno ar ffurf grant, a bydd peth o refeniw'r dreth gwarediadau tirlenwi yn cael ei ddyrannu i drydydd parti (y corff dosbarthu) er mwyn iddo ddosbarthu'r arian yn uniongyrchol i brosiectau. Ar 29 Tachwedd 2016, cyhoeddodd yr Aelod Cabinet y byddai ymarfer caffael yn cael ei gynnal yn 2017 i benodi'r corff dosbarthu.
22. Mae gwaith eang wedi cael ei wneud gyda rhanddeiliaid er mwyn helpu i lywio'r cynllun. Cynhaliwyd gweithdy ym mis Rhagfyr 2015 er mwyn deall beth oedd yr egwyddorion sylfaenol. Cynhaliwyd gweithdy arall ym mis Mawrth 2016 i edrych yn fanylach ar egwyddorion y cynllun a'r gwaith o'i weinyddu; ei ffocws daearyddol, a'r mathau o brosiectau y dylid eu cefnogi. Cynhaliwyd nifer o gyfarfodydd â gweithredwyr safleoedd tirlenwi ym mis Mawrth a mis Medi 2016, ac â Grŵp Arbenigwyr Technegol y Dreth Gwarediadau Tirlenwi ym mis Mawrth a mis Tachwedd 2016.
23. Bydd papur diweddarau yn cael ei gyhoeddi cyn hir, a fydd yn amlinellu sut y bydd y cynllun yn gweithredu, gan gynnwys sut y bydd yn cael ei weinyddu, y mathau o brosiectau a fydd yn cael eu hariannu, a ffocws daearyddol y cynllun.

⁶ Mae gwybodaeth am y Grŵp Cynghori Trethi a'r Fforwm Trethi ar gael yn atodiad 1.

Awdurdod Cyllid Cymru

24. Cafodd Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) 2016 Gydsyniad Brenhinol ym mis Ebrill. Mae'r Ddeddf yn gosod y seiliau ar gyfer cyfundrefn trethi newydd Cymru, gan gynnwys sefydlu Awdurdod Cyllid Cymru fel adran anweinidogol sydd â chyfrifoldeb cyfreithiol dros gasglu a rheoli trethi datganoledig.
25. Mae'r Ddeddf Casglu a Rheoli Trethi yn rhoi'r grym i Awdurdod Cyllid Cymru ddirprwyo unrhyw un o'i swyddogaethau i unrhyw gorff sydd wedi'i ragnodi mewn rheoliadau a luniwyd gan Weinidogion Cymru. Ym mis Gorffennaf 2016, cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol y byddai Awdurdod Cyllid Cymru yn casglu ac yn rheoli'r dreth trafodiadau tir. Byddai hefyd yn ymgymryd â'r rhan fwyaf o'r swyddogaethau casglu a rheoli ar gyfer y dreth gwarediadau tirlenwi, gan weithio mewn partneriaeth â Cyfoeth Naturiol Cymru ar faterion yn ymwneud â chydymffurfio a gorfodi.

Adnoddau a lleoliad

26. Ym mis Awst 2016 penodwyd Dyfed Alsop, cyn-brif swyddog strategaeth Asiantaeth y Swyddfa Brisio, yn gyfarwyddwr cyflawni Awdurdod Cyllid Cymru. Bydd Awdurdod Cyllid Cymru yn sefydliad medrus, bach ond hyblyg, a all ddenu a chadw amrywiaeth o weithwyr proffesiynol, ac a fydd yn cyflawni amrywiaeth eang o swyddogaethau, gan gynnwys prosesu ffurflenni treth, sicrhau cydymffurfiaeth o ran talu trethi, dadansoddi data a datblygu galluogrwydd digidol. Bydd anghenion o ran sgiliau yn cael eu hadolygu'n gyson wrth i'r rhaglen ddatblygu. Bydd yn hanfodol i Awdurdod Cyllid Cymru ddenu pobl sydd â'r sgiliau a'r profiad angenrheidiol – gallu Awdurdod Cyllid Cymru i ddenu a chadw gweithlu medrus fydd y ffactor pwysicaf o ran ei lwyddiant.
27. Cyhoeddwyd y pecyn gwybodaeth i ymgeiswyr ar gyfer penodi cadeirydd ac aelodau bwrdd anweithredol Awdurdod Cyllid Cymru ar 29 Tachwedd 2016. Mae Llywodraeth Cymru wedi gweithio gydag arweinwyr o'r sector preifat, y sector cyhoeddus a'r trydydd sector, i geisio eu barn ar y broses o benodi cadeirydd ar gyfer Awdurdod Cyllid Cymru, ac i sicrhau grŵp o ymgeiswyr eang ac amrywiol.

Ymgysylltu â rhanddeiliaid

28. Mae'r gwaith o ymgysylltu â rhanddeiliaid wedi canolbwyntio ar weithwyr treth proffesiynol a chyrrff ymbarél – y Grŵp Cyngori Trethi, y Fforwm Trethi⁷, a grwpiau o arbenigwyr technegol. Mae rhwydweithiau cwsmeriaid yn cael eu datblygu â'r asiantau hynny – megis cyfreithwyr, traswgludwyr, a threthdalwyr (gweithredwyr safleoedd tirlenwi) – a fydd yn trafod ag Awdurdod Cyllid Cymru wrth dalu'r dreth trafodiadau tir a'r dreth gwarediadau tirlenwi.
29. Mae tîm rhaglen Awdurdod Cyllid Cymru wedi ymgynghori â threthdalwyr ac asiantau, ac wedi gweithio gyda nhw, i ddatblygu'r prosesau mewn perthynas â chasglu a rheoli'r dreth trafodiadau tir a'r dreth gwarediadau tirlenwi.
30. Mae Llywodraeth Cymru a CThEM wedi dechrau pennu cwmpas y gwaith er mwyn hwyluso'r newid i'r rheiny a fydd yn talu'r dreth trafodiadau tir a'r dreth gwarediadau

⁷Mae gwybodaeth am y Grŵp Cyngori Trethi a'r Fforwm Trethi ar gael yn atodiad 1.

tirlenwi ym mis Ebrill 2018. Mae cynnydd da wedi cael ei wneud gyda Cyfoeth Naturiol Cymru ar ei swyddogaeth cydymffurfio a gorfodi o ran y dreth gwarediadau tirlenwi – mae rheolwr prosiect penodedig yn Cyfoeth Naturiol Cymru yn cael ei ariannu gan Lywodraeth Cymru.

31. Mae rhaglen gyflawni Awdurdod Cyllid Cymru yn gweithio'n agos gyda'r Gofrestrfa Tir, Asiantaeth y Swyddfa Briso, a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder ar amrywiaeth eang o faterion, o rannu data i ddelio ag eiddo trawsffiniol ar gyfer y dreth trafodiadau tir, i'r ffordd y mae tribiwnlysoedd trethi yn gweithredu. Mae grŵp cyswllt trethi wedi cael ei sefydlu gydag awdurdodau lleol Cymru, i ddysgu o'u profiadau nhw o ran casglu trethi lleol; i rannu arfer gorau o ran casglu trethi, ac i archwilio cyfleoedd ar gyfer cydweithio yn y dyfodol.

Costau Awdurdod Cyllid Cymru

32. Mae gwaith wedi dechrau i brofi'r farchnad mewn perthynas â darparu gwasanaeth digidol y bydd ei angen ar Awdurdod Cyllid Cymru erbyn mis Ebrill 2018, a bydd gwaith manwl ar strwythurau trefniadol Awdurdod Cyllid Cymru yn llywio'r gofynion o ran adnoddau ar gyfer 2017-18.
 33. Mae amcangyfrif o amrediad y gwariant a gyhoeddwyd y llynedd – mewn llythyr gan y Gweinidog Cyllid a Busnes y Llywodraeth ym mis Tachwedd 2015 – yn dal i fod yr amcangyfrif gorau o gostau. Ar gyfer costau gweithredu mae'n nodi amcangyfrif o £4.8 miliwn i £6.3 miliwn rhwng 2016-17 a 2018-19, a chostau rhedeg blynyddol o £2.8 miliwn i £4 miliwn.
-

Benthyca

Mae adran 20 o Ddeddf Cymru 2014 yn diwygio Deddf Llywodraeth Cymru 2006 er mwyn galluogi Gweinidogion Cymru i fenthyca hyd at £500m i reoli llif arian (i liniaru amrywiadau mewn derbynebaw treth ac i fynd i'r afael â diffyg cyfatebiaeth dros dro rhwng treth a gwariant) ac, yn amodol ar gymeradwyaeth Trysorlys ei Mawrhydi, hyd at gyfanswm o £500m ar gyfer gwariant cyfalaf. Bydd y pwerau benthyca newydd yn dod i rym trwy Orchymyn Cychwyn gan y Trysorlys ochr yn ochr â datganoli treth dir y dreth stamp a'r dreth dirlenwi (a gynllunnir ar gyfer Ebrill 2018).

Bydd cychwyn ar Adran 21 o Ddeddf Cymru 2014 yn diddymu pwerau benthyca (mwy cyfyngedig) Atodlen 3 i Ddeddf Awdurdod Datblygu Cymru 1975, sydd wedi'u rhoi i Weinidogion Cymru.

Mae'r Papur Gorchymyn a gyhoeddwyd gan Lywodraeth y DU ochr yn ochr â Bil Cymru (Mawrth 2014) hefyd yn datgan:

Benthyca Cyfalaf

- O fewn y trothwy o £500 miliwn ar gyfer benthyca cyfalaf, gall Llywodraeth Cymru fenthyca hyd at £125 miliwn y flwyddyn;
- Gellir benthyca o'r Gronfa Benthyciadau Cenedlaethol (trwy Lywodraeth y DU) neu fanciau masnachol yn unig;
- Nes i'r pwerau benthyca cyfalaf newydd ddod i rym (a gynllunnir ar gyfer Ebrill 2018), gall Llywodraeth Cymru fenthyca o dan Atodlen 3 i Ddeddf Awdurdod Datblygu Cymru 1975 er mwyn ariannu gwelliannau i'r M4 yn Ne-ddwyrain Cymru;
- Bydd Llywodraeth y DU yn adolygu terfyn uchaf benthyca cyfalaf Llywodraeth Cymru yn ystod pob Adolygiad o Wariant, yng ngoleuni amgylchiadau economaidd a chyllidol, a lefel y trethiant datganoledig.

Benthycan Refeniw

- O fewn y terfyn o £500 miliwn ar gyfer benthyca refeniw, gall Llywodraeth Cymru fenthyca hyd at £200 miliwn y flwyddyn;
- Bydd cronfa wrth gefn newydd yn cynorthwyo Llywodraeth Cymru i reoli ansefydlogrwydd trwy ddarparu ffordd o arbed 'refeniw dros ben' (er enghraifft, derbynebaw treth sy'n uwch na'r disgwyl) – yr alwad gyntaf ar refeniw dros ben fydd ad-dalu unrhyw arian sydd wedi'i fenthyca ar hyn o bryd, ac ar ôl hynny, gallai unrhyw arian sy'n weddill gael ei dalu i mewn i gronfa wrth gefn neu ei ddefnyddio i ariannu gwariant cyhoeddus ychwanegol ar fater datganoledig.

34. Cytunodd Papur Gorchymyn Proses Dydd Gŵyl Dewi Llywodraeth y DU (Chwefror 2015) i ychwanegu'r opsiwn o ariannu bondiau.⁸ Bydd angen ychwanegu at hyn cyn i'r pwerau benthyca cyfalaf ddod i rym.

⁸ Yn dilyn trafodaethau rhynglywodraethol a thrawsbleidiol (Proses Dydd Gŵyl Dewi) cytunodd Llywodraeth y DU ymestyn pwerau benthyca Llywodraeth Cymru i gynnwys bondiau yn y Papur Gorchymyn 'Pwerau at bwrpas: tuag at setliad datganoli sy'n para i Gymru' (Cm 9020), 27 Chwefror 2015, pennod 4, tudalen 51:
<https://www.gov.uk/government/publications/powers-for-a-purpose-towards-a-lasting-devolution-settlement-for-wales.cy>

35. Fel rhan o'r addasiad a wnaed er mwyn datganoli cyfraddau annomestig yn llwyr i Gymru (Ebrill 2015), ychwanegodd Llywodraeth y DU £98.5 miliwn at gronfa wrth gefn newydd Llywodraeth Cymru. Bydd yr arian hwn ar gael i'w ddefnyddio i fynd i'r afael ag ansefydlogrwydd o ran trethi datganoledig yn y dyfodol.
 36. Mae Llywodraeth Cymru yn ystyried opsiynau o ran sut y bydd pwerau benthyca cyfalaf yn cael eu rhoi ar waith, yn ogystal â'r dulliau a'r prosesau y mae eu hangen er mwyn i'r pwerau hynny fod yn effeithiol. Bydd hyn yn cynnwys sut y dylid adrodd ar ariannu gwariant cyfalaf, ad-dalu dyledion ac ymrwymadau sy'n weddill.
 37. Ym mis Medi 2016, cytunodd Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU – yng Nghydbwyllgor y Trysorlysoedd (Cymru) – i gynnwys, fel rhan o'r trafodaethau ynghylch y fframwaith cyllidol, adolygiad o'r achos dros newid y terfyn benthyca cyfalaf.
-

Treth incwm

Mae Adrannau 12-14 ac Atodlen 1 i Ddeddf Cymru 2014 yn galluogi'r Cynulliad Cenedlaethol i bleidleisio ar gynnig i gael refferendwm ar ddatganoli'r dreth incwm yn rhannol i Gymru. Os bydd yn cael ei basio, byddai argymhelliad yn cael ei wneud i Ei Mawrhydi i wneud Gorchymyn yn y Cyfrin Gyngor a fyddai'n achosi refferendwm yng Nghymru.

Pe bai refferendwm yn cael ei gynnal, a phe bai mwyafrif y pleidleiswyr yn cytuno y dylai'r dreth incwm gael ei datganoli'n rhannol, mae Adrannau 8-11 yn nodi sut y byddai'r dreth incwm yn cael ei datganoli; yn diffinio'r rheiny sy'n talu treth incwm yng Nghymru ac yn galluogi Llywodraeth Cymru i osod cyfraddau treth incwm yng Nghymru (gweler paragraff 41).

38. Byddai gweithredu'r darpariaethau treth incwm yn Neddf Cymru 2014 yn cyfrannu £2 biliwn ychwanegol o refeniw treth ddatganoledig at gyllideb Cymru, ac felly'n cynyddu'n sylweddol y posibilrwydd o ansefydlogrwydd yn y gyllideb ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru. O ystyried y pryderon ynghylch gweithredu fformiwla Barnett yng Nghymru⁹, mae'n hollbwysig sicrhau ateb cadarn, hirdymor cyn i'r pwerau gael eu gweithredu. Mae'r Comisiwn ar Ddatganoli yng Nghymru (Comisiwn Silk), a oedd yn sail ar gyfer llawer iawn o Ran 2 o Ddeddf Cymru 2014, yn argymhell y dylai trosglwyddo pwerau treth incwm i Lywodraeth Cymru fod yn amodol ar ddatrys y mater ynghylch ariannu teg mewn ffordd y cytunir arni gan Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU. Croesawyd yr argymhelliad hwn gan bob plaid yn y Cynulliad Cenedlaethol.
39. Yn yr Adolygiad o Wariant a Datganiad yr Hydref 2015, cyhoeddodd Llywodraeth y DU cyllid gwaelodol i Gymru wedi'i osod ar 115% o wariant y person yn Lloegr ar wasanaethau sydd wedi'u datganoli i Gymru. Fodd bynnag, ni ddarparwyd unrhyw fanylion eraill am sut y bydda'r cyfrifiadau'n cael eu gwneud na sut y byddai'r cyllid gwaelodol yn cael ei weithredu.¹⁰ Mae'r cyllid gwaelodol yn cael ei drafod ar hyn o bryd yng Nghyd-bwyllgor y Trysorlysoedd (Cymru) gan Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU, fel rhan o'r trafodaethau ynglŷn â fframwaith cyllidol i Gymru.

Cael gwared ar y gofyniad am refferendwm

40. Mae Bil Cymru, sydd wedi'i gyflwyno i'r Senedd ar hyn o bryd, yn cynnwys darpariaeth i gael gwared ar y gofyniad i gael refferendwm cyn cychwyn ar y darpariaethau treth incwm yn Neddf Cymru 2014. Mewn egwyddor, byddai hyn yn galluogi Llywodraeth y DU i gychwyn ar y darpariaethau treth incwm yn Neddf Cymru 2014 heb ofyn i'r Cynulliad Cenedlaethol gytuno ar hynny.
41. Mae hyn yn tanlinellu pa mor bwysig yw hi i'r ddwy lywodraeth ddod i gytundeb ar y fframwaith cyllidol. Mae'r Prif Weinidog wedi ei gwneud yn glir y bydd yn rhaid dod i gytundeb cyn cefnogi Cynnig Cydsyniad Deddfwriaethol ar gyfer Bil Cymru.

⁹ Gweler yr adroddiadau gan y Comisiwn Annibynnol ar Ariannu a Chyllid i Gymru ('Comisiwn Holtham'): <http://gov.wales/funding/fiscal-reform/framework/reports/?&lang=cy>

¹⁰ Adolygiad o Wariant a Datganiad yr Hydref 2015:

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/479749/52229_Blue_Book_PU1865_Web_Accessible.pdf

Trethi datganoledig newydd

Mae Adran 6 o Ddeddf Cymru 2014 yn diwygio Deddf Llywodraeth Cymru 2006 er mwyn gallu creu trethi datganoledig newydd trwy Ei Mawrhydi yn gwneud Gorchymyn yn y Cyfrin Gyngor. Ni ellir gwneud argymhelliad i Ei Mawrhydi i wneud Gorchymyn yn y Cyfrin Gyngor tan i ddrafft o'r offeryn statudol sy'n cynnwys y Gorchymyn gael ei gyflwyno gerbron dau Dŷ'r Senedd a'r Cynulliad Cenedlaethol. Gallai'r rhain fod yn drethi o'r DU y mae Llywodraeth y DU yn eu datganoli i Gymru, neu'n drethi sydd newydd gael eu creu gan Lywodraeth Cymru.

Mae'r Papur Gorchymyn a gyhoeddwyd gan Lywodraeth y DU ochr yn ochr â Bil Cymru (Mawrth 2014) yn rhoi rhagor o fanylion am sut y byddai cynigion Llywodraeth Cymru ar gyfer trethi newydd, yn y lle cyntaf, yn cael eu hasesu gan Lywodraeth y DU.

42. Nid oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw gynlluniau ar yr adeg hon i gynnig treth ddatganoledig newydd, fodd bynnag mae'r gallu i gynllunio trethi newydd yn ychwanegiad defnyddiol at bwerau Llywodraeth Cymru. Yn y dyfodol, gallai gael ei ddefnyddio i helpu i newid ymddygiad, i godi refeniw i fuddsoddi mewn gwasanaethau cyhoeddus – neu'r ddau. Mae gwaith ystyried yn mynd yn ei flaen yn dilyn cyfraniadau defnyddiol yn y maes hwn, gan gynnwys gwaith Sefydliad Bevan.¹¹ Mae Llywodraeth Cymru yn glir bod angen i unrhyw gynnig ar gyfer treth newydd gael ei brofi'n drylwyr er mwyn sicrhau y gallai esgor ar yr allbynnau y dymunir eu gweld heb unrhyw ganlyniadau nas dymunir, ac nad oes unrhyw rwystrau ymarferol.

¹¹Mae Adroddiad Sefydliad Bevan 'Tax for good: devolved taxes for a better Wales' ar gael yn: <https://www.bevanfoundation.org/publications/tax-good-new-taxes-better-wales/>

Addasiad grant bloc

43. Mae gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru yn cael eu hariannu'n bennaf trwy grant bloc Cymru. Pan fydd trethi Cymreig yn cael eu cyflwyno ym mis Ebrill 2018 – y dreth trafodiadau tir a'r dreth gwarediadau tirlenwi – bydd referniw treth sydd ar hyn o bryd yn cael ei dalu i Lywodraeth y DU yn cael ei dalu i Lywodraeth Cymru yn lle. O ganlyniad, bydd angen addasu grant bloc Cymru.
44. Ym mis Medi 2016, dechreuodd trafodaethau rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU ynghylch sut y bydd cyllid ar gyfer gwasanaethau yn newid ar ôl datganoli pwerau treth.¹² Mae'r ddwy lywodraeth yn ceisio cytuno ar fframwaith cyllidol newydd a fydd yn mynd i'r afael ag:
- Yr addasiad i'r grant bloc;
 - Gweithredu'r cyllid gwaelodol, gan gynnwys sut y bydd yn gweithredu ochr yn ochr â fformiwla Barnett ac addasiad y grant bloc;
 - Terfyn uchaf benthyca cyfalaf Llywodraeth Cymru;
 - Trefniadau rheoli cyllideb.
45. Mae'r trafodaethau'n cael eu cynnal fel rhan o Gyd-bwyllgor y Trysorlysoedd (Cymru), a sefydlwyd yn 2014 i oruchwylio'r broses o drosglwyddo pwerau ariannol i Lywodraeth Cymru. Mae Cyd-bwyllgor Trysorlysoedd Cymru yn cynnwys Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol, sy'n cynrychioli Llywodraeth Cymru, a Phrif Ysgrifennydd y Trysorlys, sy'n cynrychioli Llywodraeth y DU.
46. Adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, rhagwelir y bydd y trafodaethau wedi'u cwblhau erbyn dechrau 2017.
-

¹² Trafodaethau ynghylch y fframwaith cyllidol:
<http://gov.wales/funding/fiscal-reform/framework/?lang=cy>

Gweithdrefnau cyllidebol

Mae Adran 22 o Ddeddf Cymru 2014 sy'n diwygio Deddf Llywodraeth Cymru 2006, yn galluogi'r Cynulliad i ddeddfu ar gyfer ei weithdrefnau cyllidebol ei hun.

47. Nid oes angen adroddiad ar gynnydd tuag at sefydlu gweithdrefnau cyllidebol newydd ar gyfer y Cynulliad Cenedlaethol o dan Ddeddf Cymru 2014, fodd bynnag mae Llywodraeth Cymru yn ystyried ei bod yn briodol adolygu cynnydd.
48. Yn dilyn argymhellion ymchwiliad Pwyllgor Cyllid y Pedwerydd Cynulliad i Arferion Gorau o ran y Gyllideb, mae swyddogion Llywodraeth Cymru a Chomisiwn y Cynulliad wedi cydweithio i ddatblygu cynigion ar gyfer proses ddiwygiedig o graffu ar y gyllideb. Mae Pwyllgor Busnes y Cynulliad Cenedlaethol wedi ystyried yr egwyddorion cyffredinol o ran proses ddiwygiedig o graffu ar y gyllideb, a fydd yn llywio diwygiadau i Reolau Sefydlog y Cynulliad Cenedlaethol. Bydd Protocol Cyllideb hefyd yn cael ei ddatblygu. Disgwylir y bydd y rhain yn cael eu trafod ac y bydd pleidlais arnynt yng ngwanwyn 2017 yn barod ar gyfer craffu ar Gyllideb ddrafft 2018-19.
49. Mae gwelliannau eraill yn cynnwys alinio cynnig cyllidebol a chyfrifon cyfunol Llywodraeth Cymru â ffin gyllidebol Trysorlys ei Mawrhydi. Bydd y gwaith alinio yn cael ei wneud yn raddol, gan ddechrau gyda'r cyrff hynny sydd wedi'u cyfuno o fewn cyfrifon adnoddau blynyddol Llywodraeth Cymru. Cafodd Gorchymyn Deddf Llywodraeth Cymru 2006 (Cynigion Cyllidebol a Chyrrff Dynodedig) 2016 ei gyflwyno ar 18 Tachwedd 2016, gan ddynodi Byrddau Iechyd Cymru a dau o is-gwmnïau Llywodraeth Cymru.¹³
50. Bydd cyfnod nesaf y gwaith alinio yn ystyried pob un o gyrff eraill Llywodraeth Cymru a ddsberthir gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol i Sector y Llywodraeth Ganolog.
51. Mae Bil Cymru sydd gerbron y Senedd ar hyn o bryd yn darparu ar gyfer datganoli pwerau sy'n ymwneud â rheolaeth ariannol, cyfrifon ac archwilio. Yn amodol ar ei basio'n llwyddiannus, bydd hyn yn rhoi cyfle i Lywodraeth Cymru a'r Cynulliad Cenedlaethol ddatblygu a chyflwyno deddfwriaeth gynhwysfawr ar gyfer fframwaith ariannol Cymru sy'n ymgorffori trefniadau cyllidebol ac atebolrwydd.

Rhagolygon refeniw

52. Mae Llywodraeth y DU wedi gofyn i'r Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol rag-weld derbynebau Cymru ar gyfer y ddwy dreth a fydd yn cael eu datganoli i Gymru – treth dir y dreth stamp (a fydd yn cael ei disodli gan y dreth trafodiadau tir) a'r dreth dirlenwi (a fydd yn cael ei disodli gan y dreth gwarediadau tirlenwi). Cynhyrchodd y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol ragolygon am y tro cyntaf ym mis Rhagfyr 2014, ac mae wedi ailadrodd yr ymarfer ochr yn ochr â Chyllidebau Mawrth 2015, Gorffennaf 2015 a Mawrth 2016; Adolygiad o Wariant a Datganiad yr Hydref 2015; a Datganiad yr Hydref 2016.

¹³Gorchymyn Deddf Llywodraeth Cymru 2006 (Cynigion Cyllidebol a Chyrrff Dynodedig) 2016: <http://www.legislation.gov.uk/cy/wsi/2016/1096/contents/made>

53. Bydd Llywodraeth Cymru yn cynhyrchu ei rhagolygon ei hun o refeniw treth ar gyfer y trethi newydd – y dreth trafodiadau tir a'r dreth gwarediadau tirlenwi – o 2018-19 ymlaen.
 54. Mae Llywodraeth Cymru yn ystyried y ffordd orau o graffu'n annibynnol ar y rhagolygon refeniw ar gyfer trethi Cymru.
-

Atodiad 1

Ymgysylltu

Grŵp Cyngori Trethi

Mae'r Grŵp Cyngori Trethi yn darparu cyngor i Weinidogion Cymru ar bolisi trethi a systemau gweinyddu trethi, ac mae'n ystyried yr effaith y gall polisiau newydd ei chael ar bobl Cymru. Mae ei aelodaeth yn cynrychioli amrywiaeth eang o safbwyntiau ac arbenigeddau, er mwyn sicrhau bod anghenion pobl Cymru yn cael eu cynrychioli ar y lefel uchaf.

Mae'r grŵp yn cael ei gadeirio gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol, ac yn cwrdd deirgwaith y flwyddyn.

Cylch Gwaith

- Darparu cyngor a chymorth o ran datblygu polisi trethi a systemau gweinyddu trethi yng Nghymru;
- Rhoi cyngor ar effaith ehangach polisi trethi Cymru ar randdeiliaid ac ar economi a gwedd cymdeithasol Cymru;
- Helpu i wella cyfathrebu ar draws amrywiaeth o randdeiliaid mewn perthynas â pholisi trethi a systemau gweinyddu trethi, er mwyn cyfrannu'n well at ymgynghoriadau ynghylch trethi a deddfwriaeth trethi.

Aelodau

Emma Watkins, CBI

Ruth Marks, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru

Janet Jones, Ffederasiwn y Busnesau Bach

Robert Lloyd Griffiths, Sefydliad y Cyfarwyddwyr

Dr Victoria Winckler, Sefydliad Bevan

Martin Mansfield, TUC Cymru

Kay Powell, Cymdeithas y Cyfreithwyr

Y Cynghorydd Aaron Shotton, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Martin Warren, Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr

David Phillips, Y Sefydliad Astudiaethau Cyllid

Andrew Evans, Geldards LLP

Frank Haskew, Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr

Mae rhagor o wybodaeth am y Grŵp Cyngori Trethi ar gael yn:

<http://gov.wales/funding/fiscal-reform/tax-policy-development/tax-advisory-group/?lang=cy>

Y Fforwm Trethi

Mae'r Fforwm Trethi yn ymgysylltu â phroffesiynau a sefydliadau cynrychioladol perthnasol ynghylch polisi trethi a systemau gweinyddu trethi. Mae'n darparu sgwrs ddwyffordd â gweithwyr treth proffesiynol am ddatblygu polisi a deddfwriaeth trethi yng Nghymru. Mae'n cwrdd o leiaf ddwywaith y flwyddyn.

O fis Rhagfyr 2016, bydd y Fforwm Trethi yn cael ei gadeirio gan gyfarwyddwr cyflawni Awdurdod Cyllid Cymru.

Cylch Gwaith

- Trafod, hysbysu a rhoi adborth mewn perthynas â'r ffordd y mae Llywodraeth Cymru yn ymdrin â datganoli trethi yng Nghymru;
- Darparu cyngor a chymorth mewn perthynas â chyfathrebu ar ddatblygiad polisi trethi a systemau gweinyddu trethi yng Nghymru;
- Rhoi cyngor ar effaith ehangach polisi trethi Cymru ar randdeiliaid yng Nghymru;
- Gweithio gyda Llywodraeth Cymru i alluogi cyfathrebu ledled rhwydweithiau sefydledig allweddol mewn perthynas â pholisi trethi a systemau gweinyddu trethi.

Aelodau

Daw'r aelodaeth o'r proffesiynau a'r sefydliadau hynny y bydd newidiadau o ran gweinyddu trethi yn effeithio'n uniongyrchol arnynt. Mae'r aelodau sy'n bresennol yn amrywio o gyfarfod i gyfarfod, ac yn cynnwys cynrychiolwyr o fyd busnes, y sector cyhoeddus a'r trydydd sector. Mae'r rheiny sydd wedi bod i'r cyfarfodydd hyd yn hyn yn cynrychioli'r canlynol:

- Cymdeithas y Cyfrifwyr Ardystiedig Siartredig
- Cymdeithas Technegwyr Trethiant
- Ysgol y Gyfraith Bangor
- Cyngor Caerdydd
- Ysgol y Gyfraith Caerdydd
- Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth
- Sefydliad Siartredig Trethiant
- Cyngor Conwy
- Cymdeithas y Tirfeddianwyr
- Cymdeithas Tir a Busnesau Cefn Gwlad Cyfyngedig
- Cyngor Gwynedd
- Ffederasiwn y Busnesau Bach
- Cyllid a Thollau Ei Mawrhydi
- Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr
- Y Gofrestrfa Tir
- Cymdeithas y Cyfreithwyr Lloegr a Chymru
- Y Swyddfa Symleiddio Treth
- Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig Cymru
- Asiantaeth y Swyddfa Brisiol
- Swyddfa Archwilio Cymru
- Uned Partneriaid Cymdeithasol Cymru
- Ymddiriedolaethau Natur Cymru
- Coed Cadw
- Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
- Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru

Mae rhagor o wybodaeth am y Fforwm Trethi ar gael yma:

<http://gov.wales/funding/fiscal-reform/tax-policy-development/tax-forum/?lang=cy>

Digwyddiadau ar gyfer rhanddeiliaid

Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol, a'i ragflaenydd, y Gweinidog Cyllid a Busnes y Llywodraeth, wedi bod i amrywiaeth eang o gyfarfodydd, seminarau a

digwyddiadau eraill ledled Cymru, gan godi ymwybyddiaeth o'r pwerau cyllidebol newydd ac annog ymgysylltiad â'r broses datblygu polisi. Roedd y rhain yn cynnwys Sgwrs am Drethi Cymru ym mis Chwefror 2016; prif anerchiad yn y Sefydliad Siartredig Rheoli Gwastraff ar y dreth gwarediadau tirlenwi ac Awdurdod Cyllid Cymru, ac anerchiad mewn digwyddiad a drefnwyd ym mis Hydref 2016 gan Gymdeithas y Cyfreithwyr a'r Sefydliad Siartredig Trethiant ar Awdurdod Cyllid Cymru a'r dreth trafodiadau tir.

Ffyrdd eraill o gadw mewn cysylltiad

Cyfryngau cymdeithasol

Mae datganoli trethi yng Nghymru yn cael ei hyrwyddo ar y cyfryngau cymdeithasol trwy gyfrif Twitter Trysorlys Cymru @TrysorlysCymru: <https://twitter.com/TrysorlysCymru>

Cylchlythyr

Cyhoeddwyd cylchlythyr cyntaf Trysorlys Cymru ym mis Hydref 2016, a bydd yn cael ei gyhoeddi bob deufis. Mae hwn yn rhoi diweddariadau byr ar gynnydd, yn ogystal â dolenni i gael rhagor o wybodaeth. Gall tanysgrifwyr newydd gofrestru yma:

https://public.govdelivery.com/accounts/UKWALES_CY/subscriber/new?topic_id=UKWALESCY_50

Papurau'r Trysorlys

Mae gwybodaeth fwy manwl am ddatblygu trethi datganoledig yn cael ei darparu yng nghyfres Papurau'r Trysorlys, gan gynnwys ffeithiau a ffigurau allweddol am y trethi sy'n cael eu datganoli:

<http://gov.wales/funding/fiscal-reform/treasury-papers/?lang=cy>

Atodiad 2

Rhagor o wybodaeth

Mae amrywiaeth o wybodaeth bellach am ddatganoli trethi i Gymru ar gael ar y Rhyngwrwyd.

Cefndir

Y Comisiwn Annibynnol ar Ariannu a Chyllid i Gymru (Comisiwn Holtham)

Sefydlwyd y Comisiwn gan Lywodraeth Cymru i ystyried y dull ariannu yng Nghymru a sut y gellid ei wella, gan gynnwys yr achos dros ddatganoli pwerau trethu a benthyca.

Cyhoeddodd y Comisiwn ddau adroddiad gydag argymhellion (2009 a 2010) – mae'r rhain a deunyddiau eraill a gyhoeddwyd gan y Comisiwn, ar gael yma:

<http://gov.wales/funding/fiscal-reform/framework/reports/?lang=cy>

Y Comisiwn ar Ddatganoli yng Nghymru (Comisiwn Silk)

Comisiwn Llywodraeth y DU sydd â'r dasg o ystyried trefniadau ariannol a chyfansoddiadol Cymru. Rhoddodd ei adroddiad cyntaf (2012) sylw i'r achos dros ddatganoli pwerau trethu a benthyca, yn ogystal ag i newidiadau cyfansoddiadol perthnasol:

<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140605075122/http://commissionondevolution.inwales.independent.gov.uk/cy/>

Llywodraeth Cymru a'r Cynulliad Cenedlaethol

Ymgynghoriadau

Casglu a rheoli trethi datganoledig, gan gynnwys crynodeb o'r ymatebion:

<http://gov.wales/betaconsultations/finance/devolved-taxes/?lang=cy>

Y dreth trafodiadau tir, gan gynnwys crynodeb o'r ymatebion:

<http://gov.wales/betaconsultations/finance/land-transaction-tax/?lang=cy>

Y dreth gwarediadau tirlenwi, gan gynnwys crynodeb o'r ymatebion:

<http://gov.wales/betaconsultations/finance/landfill-disposals-tax/?lang=cy>

Papur trafod

Gosod cyfraddau a bandiau:

<http://gov.wales/funding/fiscal-reform/welsh-taxes/land-transaction-tax/?lang=cy>

Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) 2016

Mae'r Ddeddf hon yn rhoi fframwaith cyfreithiol ar waith ar gyfer casglu a rheoli trethi datganoledig yng Nghymru, gan gynnwys sefydlu Awdurdod Cyllid Cymru:

http://www.legislation.gov.uk/anaw/2016/6/pdfs/anaw_20160006_we.pdf

Bil Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru)

Mae'r Bil hwn, a gyflwynwyd ar 12 Medi 2016, ac sydd gerbron y Cynulliad Cenedlaethol ar hyn o bryd, yn cynnwys darpariaeth ar gyfer cyflwyno treth trafodiadau tir o fis Ebrill 2018, yn ogystal â mesurau i fynd i'r afael ag osgoi trethi datganoledig:

<http://www.senedd.cynulliad.cymru/mglIssueHistoryHome.aspx?Ild=15873>

Bil Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru)

Mae'r Bil hwn, a gyflwynwyd ar 28 Tachwedd 2016, yn cynnwys darpariaeth ar gyfer cyflwyno treth gwarediadau tirlenwi o fis Ebrill 2018:

<http://www.senedd.cynulliad.cymru/mglIssueHistoryHome.aspx?Ild=15874>

Fframwaith cyllidol

Bydd y fframwaith yn nodi'r addasiadau i grant bloc Cymru, sut y bydd y cyllid gwaelodol yn cael ei weithredu, a sut y bydd yn gweithredu ochr yn ochr â fformiwla Barnett, terfyn uchaf benthyca cyfalaf Llywodraeth Cymru, a materion rheoli'r gyllideb.

<http://gov.wales/funding/fiscal-reform/framework/?lang=cy>

Llywodraeth a Senedd y DU

Deddf Cymru 2014

Deddfwriaeth y DU yn paratoi'r ffordd ar gyfer datganoli pwerau trethu a benthyca:

<http://www.legislation.gov.uk/cy/ukpga/2014/29/contents/enacted>

Papur Gorchymyn Bil Cymru 2014

Cafodd rhai agweddau ar y trefniadau ar gyfer datganoli pwerau trethu a benthyca (megis dyddiadau targed, mynediad cynnar i fenthyca a'r ffordd o ymdrin â chreu trethi datganoledig newydd) eu hegluro ym Mhapur Gorchymyn Llywodraeth y DU: Bil Cymru: atebolrwydd a grymuso ariannol, a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2014:

<https://www.gov.uk/government/publications/wales-bill>

Papur Gorchymyn Dydd Gŵyl Dewi

Roedd *Pwerau at bwrpas: Tuag at setliad datganoli sy'n para i Gymru*, a gyhoeddwyd ym mis Chwefror 2015, yn golygu bod Llywodraeth y DU, ymhlith pethau eraill, yn ymrwymo i gyflwyno cyllid gwaelodol o ran lefel y cyllid cymharol y mae'n ei ddarparu i Llywodraeth Cymru; i ystyried yr achos a'r opsiynau ar gyfer datganoli rhagor o bwerau i'r Cynulliad dros Doll Teithwyr Awyr, ac i alluogi Llywodraeth Cymru i roi bondiau (tudalennau 50-51):

<https://www.gov.uk/government/publications/powers-for-a-purpose-towards-a-lasting-devolution-settlement-for-wales.cy>

Adolygiad o Wariant a Datganiad yr Hydref 2015

Mae hyn yn cynnwys yr ymrwymiad i gyflwyno cyllid gwaelodol ar gyfer Cymru, sydd i'w osod ar 115% o'r gwariant cymharol y pen yn Lloegr (tudalen 57):

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/479749/522_29_Blue_Book_PU1865_Web_Accessible.pdf

Bil Cymru 2016

Mae Bil Cymru yn ymdrin ag amrywiaeth eang o ddarpariaethau, gan gynnwys diddymu'r gofyniad yn Neddf Cymru 2014 i gynnal refferendwm cyn y gellid cyflwyno Cyfraddau Cymreig ar gyfer Treth Incwm. Mae gwybodaeth am gynnydd y Bil ar gael ar wefan y Senedd:

<http://services.parliament.uk/bills/2016-17/wales.html>

Atodiad 3

Acronymau a ddefnyddir yn yr adroddiad hwn

CThEM Cyllid a Thollau Ei Mawrhydi

Gweithredu darpariaethau ariannol Deddf Cymru 2014

1. Gosodwyd yr adroddiad blynyddol diweddaraf ar weithredu darpariaethau ariannol Deddf Cymru 2014 gerbron y Cynulliad Cenedlaethol ar 14 Rhagfyr.¹
2. Ers hynny, bu nifer o ddatblygiadau pwysig, gan gynnwys cytuno ar y fframwaith cyllidol rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU; hynt y ddau fil trethi drwy'r Cynulliad Cenedlaethol a'r gwaith sy'n parhau i sefydlu Awdurdod Cyllid Cymru.
3. Rwyf yn ddiolchgar i'r Pwyllgor Cyllid am ei waith craffu cynhyrchiol ar yr holl faterion hyn a hynny ar adeg brysur ar ddechrau 2017.
4. Mae'r nodyn hwn yn rhoi crynodeb byr o'r prif ddatblygiadau ers i adroddiad Deddf Cymru 2014 gael ei gyhoeddi.

Fframwaith cyllidol

5. Mae fframwaith cyllidol Llywodraeth Cymru, y cytunwyd arno â Llywodraeth y DU ac a gyhoeddwyd ar 19 Rhagfyr, yn sicrhau cyllid teg hirdymor ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus datganoledig yng Nghymru. Mae'n mynd i'r afael ag annhegwch yn y trefniadau ariannu presennol ac yn amddiffyn Cymru rhag risgiau diangen yn sgil datganoli pwerau trethi gan hwyluso'r ffordd ar gyfer cyflwyno cyfraddau treth incwm i Gymru yn 2019.

Prif nodweddion y fframwaith cyllidol yw:

- Diwygio fformiwla Barnett fel y'i cymhwysir i Gymru, gan gynnwys cyllid gwaelodol o 115% o wariant cymaradwy gwariant yn Lloegr a chyllid gwaelodol dros dro o 105% tra bo gwariant y pen yng Nghymru yn parhau i fod yn uwch na 115%.
- Dull o addasu'r grant bloc ar gyfer treth incwm, sy'n sicrhau bod nodweddion y sylfaen drethi yng Nghymru'n cael eu hadlewyrchu'n briodol ac sy'n amddiffyn cyllideb Cymru rhag effaith rhai newidiadau polisi arwyddocaol yn y DU.
- Dyblu terfyn benthyca cyfalaf Llywodraeth Cymru i £1 biliwn.
- Un gronfa newydd wrth gefn i Gymru, sy'n rhoi hyblygrwydd ychwanegol i reoli adnoddau ar draws blynyddoedd ac i ddelio'n effeithiol ag unrhyw anwadalrwydd o refeniw trethi Cymreig.
- Trosolwg annibynnol o weithrediad y fframwaith cyllidol, gan gynnwys unrhyw anghytundeb rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU.

Deddfwriaeth trethi

6. Yn ddiweddar pasiodd Bil Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru) drafodion Cyfnod 2. Cefnogwyd pob un o welliannau'r Llywodraeth i'r Bil, gan gynnwys y gordal cyfraddau uwch ar gyfer prynu eiddo preswyl ychwanegol. Cynhelir trafodion Cyfnod 3 ar ddiwedd mis Mawrth.

¹ Mae'r adroddiad blynyddol ar gael yn: <http://gov.wales/docs/caecd/publications/161214-2nd-report-cy.pdf>

7. Cyflwynwyd Bil Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) ar 28 Tachwedd. Cyhoeddir adroddiadau Pwyllgor Cyfnod 1 ar ddechrau mis Mawrth, a chynhelir y ddatl Egwyddorion Cyffredinol ar 21 Mawrth.

Treth incwm

8. Ar ôl i Ddeddf Cymru 2017 gael y Cydsyniad Brenhinol, gan ddileu'r angen am refferendwm cyn y gellid cyflwyno cyfraddau Cymreig o dreth incwm, rwyf wedi cael trafodaethau cychwynol â Phrif Ysgrifennydd y Trysorlys ynghylch cyflwyno cyfraddau Cymreig o dreth incwm. Mae fy swyddogion bellach yn dechrau trafodaethau â'r Trysorlys ac â CThEM ynghylch cyflwyno cyfraddau Cymreig o dreth incwm o Ebrill 2019.

Awdurdod Cyllid Cymru (ACC)

9. Ar 3 Chwefror, cyhoeddais mai yn Nhrefforest y byddai pencadlys Awdurdod Cyllid Cymru'n cael ei leoli. Bydd gan ACC bresenoldeb hefyd yn Aberystwyth a Llandudno, a bydd yn gweithio'n uniongyrchol â threthdalwyr ledled Cymru. Adolygir lleoliad y pencadlys yn 18 mis ar ôl i Awdurdod Cyllid Cymru ddechrau gweithredu'n llawn.
10. Croesewais wrandawriad cyn-penodi'r Pwyllgor Cyllid gyda Kathryn Bishop, yr ymgeisydd a ffeirir ar gyfer swydd Cadeirydd ACC a'i adroddiad dilynol. Rwyf yn ystyried yr adroddiad a byddaf yn gwneud cyhoeddiad ynghylch y penodiad cyn bo hir.
11. Mae'r dyddiad cau ar gyfer ceisiadau am aelodau anweithredol o Fwrdd Awdurdod Cyllid Cymru bellach wedi dod i ben. Cawsom ymateb da i'r hysbyseb. Pan fydd y Cadeirydd wedi'i benodi, bydd y penodiadau i'r Bwrdd yn symud ymlaen i'r cam nesaf.

Benthyca cyfalaf

12. Mae'r pwerau sydd ar gael o dan Ddeddf Awdurdod Datblygu Cymru (WDA) 1975 wedi'u diddymu ac mae'r pwerau benthyca cyfalaf newydd o dan Ddeddf Cymru 2014 wedi cael eu deddfu. O ganlyniad, mae Llywodraeth Cymru yn gallu benthyca arian at ddibenion cyfalaf ar unwaith. Yn ystod y cyfnod mynediad cynnar - cyn i'r dreth trafodiadau tir a'r dreth dirlenwi gael eu cyflwyno ym mis Ebrill 2018 - ni ellir defnyddio'r pwerau hyn ond i gefnogi cyfanswm buddsoddiad o £40m yn yr M4 newydd.

Trethi datganoledig newydd

13. Byddwn yn parhau i ystyried yr achos o blaid datblygu trethi newydd, gan gynnwys cynigion yn adroddiad Sefydliad Bevan, eleni.

Gweithdrefnau cyllidebol

14. Mae Llywodraeth Cymru a'r Cynulliad Cenedlaethol yn parhau i gydweithredu ar gynigion i ddiwygio'r broses graffu ar y gyllideb ar gyfer cyllideb ddrafft 2018-19. Mae Pwyllgor Busnes y Cynulliad Cenedlaethol wedi cytuno ar y dull o ddiwygio'r Rheolau Sefydlog, sy'n symud ymlaen ochr yn ochr â datblygu Protocol y Gyllideb.

Bydd y Pwyllgor Busnes yn ymgynghori â'r Pwyllgor Cyllid ynghylch y cynigion maes o law.

Craffu'n annibynnol ar ragolygon

15. Yn 2017-18 bydd Trysorlys Cymru'n mynd ati i gynhyrchu rhagolygon o reffeniw trethi Cymru ac fe fydd sefydliad annibynnol yn craffu ar ei waith ac yn ei sicrhau. Bydd hefyd yn cynghori ar y fethodoleg a ddefnyddir i helpu i lywio gweithgarwch ym maes rhagolygon reffeniw yn y dyfodol. Yn dilyn proses gaffael gystadleuol, penodwyd tîm o Ysgol Fusnes Prifysgol Bangor i ymgymryd â'r gwaith.
16. Dros y misoedd nesaf, byddaf yn ystyried y dewisiadau ar gyfer trefniadau rhagolygon yn y blynyddoedd i ddod.

Mark Drakeford
Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol
9 Mawrth 2017

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Eitem 7

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon